Sint-Godelievekloosters

Architect masterplan en architectuur

B-architecten nv
Borgerhoutsestraat 22/1
B-2018 Antwerpen
info@b-architecten.be

Architect masterplan en restauratie

JUXTA architectuur bv
Congreslaan 36
B-9000 Gent
info@juxta.be

Landschapsontwerp

OMGEVING cv
Uitbreidingstraat 390 bus 1
B-2600 Berchem
info@omgeving.be

OPEN OPROEP 4302

Volledige studieopdracht voor de opmaak van een masterplan voor de globale restauratie en herbestemming van het Sint-Godelieveklooster in Brugge (incl. supervisie voor de kwaliteitsbewaking) en de uitvoering van een eerste fase

01

Observaties

De visie voor het masterplan stoelt op een volledige begrijpen van de plek en de genius loci. Verder bouwend op de vooronderzoeken observeren we de site en haar erfgoed niet louter op zich, maar telkens in relatie tot hun onmiddellijke omgeving en de impact van ons voorstel op zowel de wijk als de stad. Met deze methode integreren we meteen ook de basis van de Heritage Impact Assessment (HIA) en respecteren we de Outstanding Universal Values.

01.01 Analyse abdij - extra muros

Op macroschaal zien we de ligging nabij de historische vesten van de stad Brugge. Deze unieke locatie vertelt veel over de geschiedenis van de plek, maar biedt eveneens ongelofelijk veel opportuniteiten naar de toekomstige ontsluiting. Samen met het Koning Albert I-park is het een grote groene uitloper van de vesten richting het stadscentrum.

De ligging nabij het station van Brugge en bushalte 't Zand is een sterke troef in functie van duurzame mobiliteit. Daarnaast zijn er heel wat fiets- en wandelpaden, in het bijzonder deze op de vesten zelf, die de abdij ontsluiten met zowel de binnenstad als de stadsgordel buiten de vesten. In de nabijheid van de abdij zijn heel wat (ondergrondse) parkeermogelijkheden. Interparking Brugge - 't Zand is gelegen op slechts een vijftal minuten wandelen van de abdij.

In de nabijheid van de abdij zien we een aantal bijzondere potenties. In eerste instantie de nabijheid van het Kapucijnenklooster, maar bijvoorbeeld ook het concertgebouw, BMCC, de nieuwe woonontwikkeling Boevrie, enz. Kleine ingrepen, in functie van fysieke én mentale ontsluiting, op de randen van de abdijsite en het naastgelegen publiek domein, kunnen zowel voor de abdij als voor het openbaar domein een grote meerwaarde betekenen.

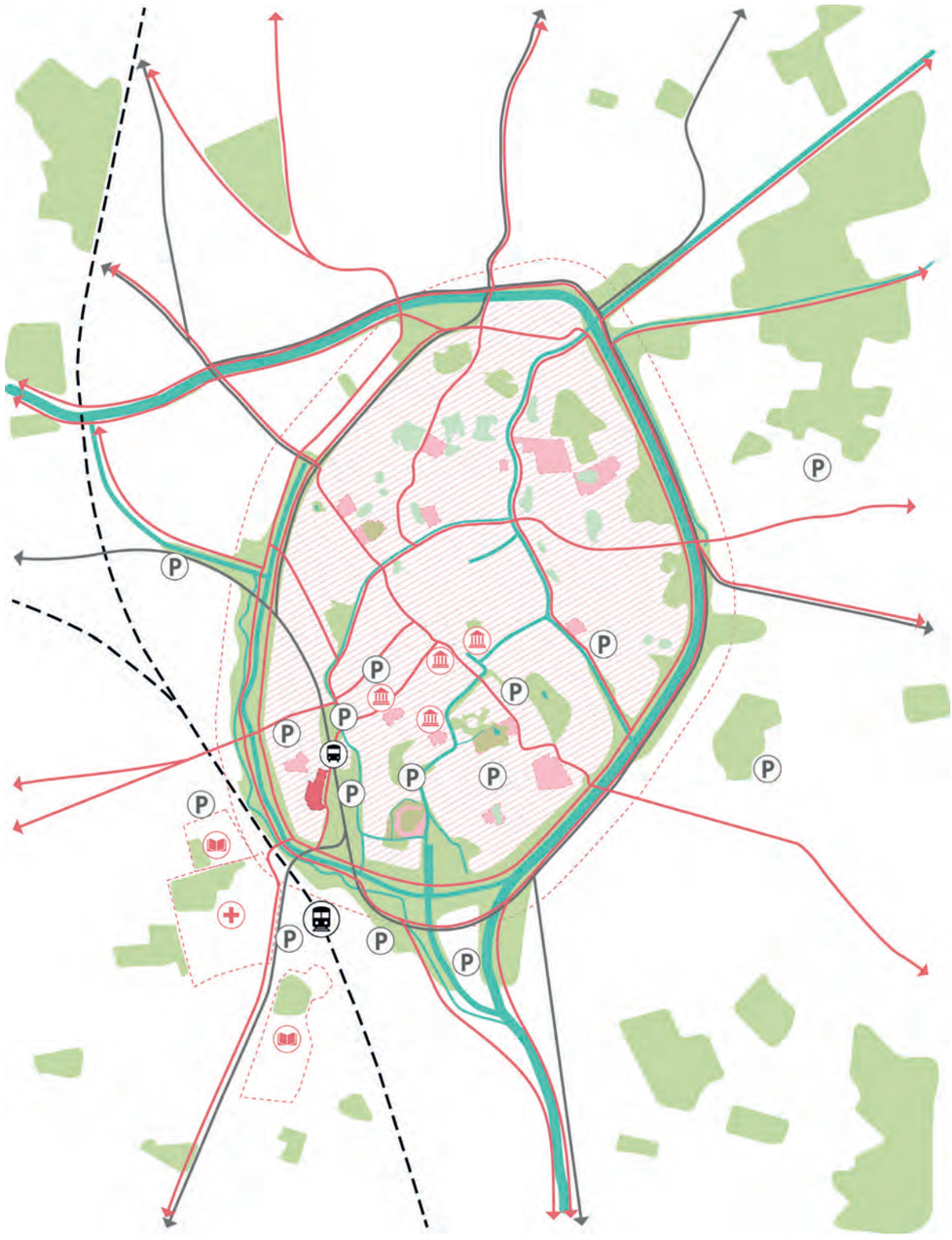

Analyse macroschaal

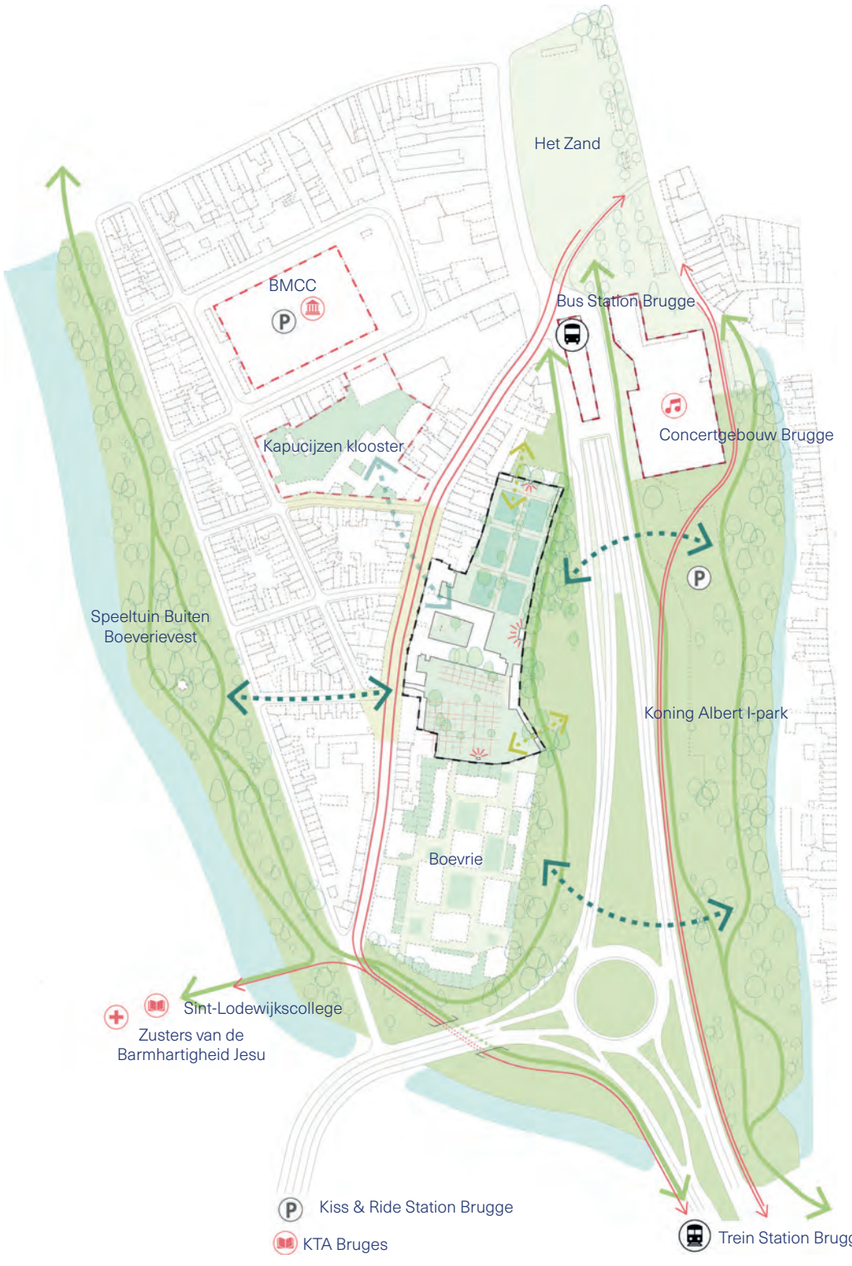

Analyse mesoschaal

01. 02 Intra muros

Bouwend op het historisch en ontwerpend onderzoek brengen we de verschillende gelaagdheden van de site in kaart. Dit wordt vertaald in overzichtelijke schema's die die de karakteristieken weergeven per ruimte of ruimtecluster: een werkbare tool om mogelijkheden qua invullingen af te toetsen bij het vorm geven van het Masterplan.

Biodiversiteit. Fauna + Flora

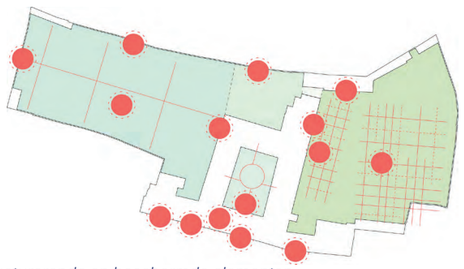

Structurerende en beschermde elementen
Vier sferen

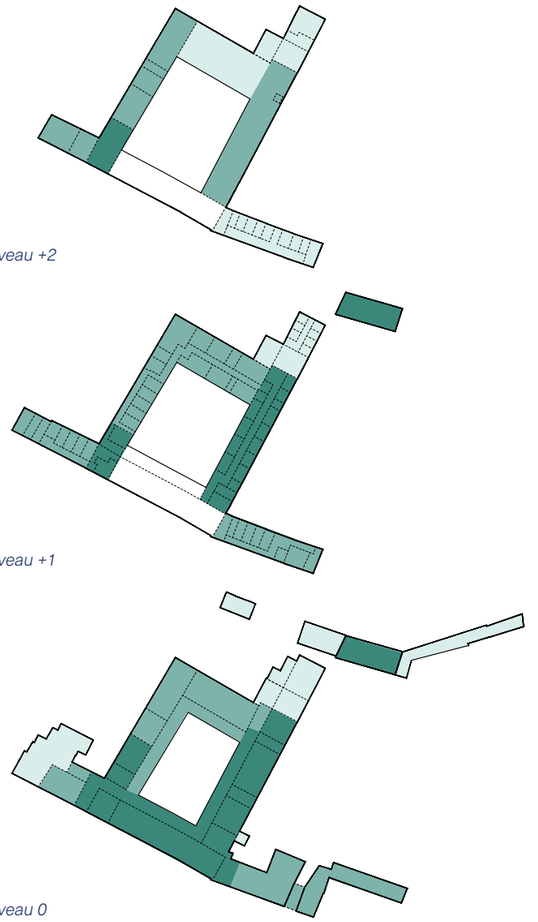

Niveau +2
Niveau +1
Niveau 0

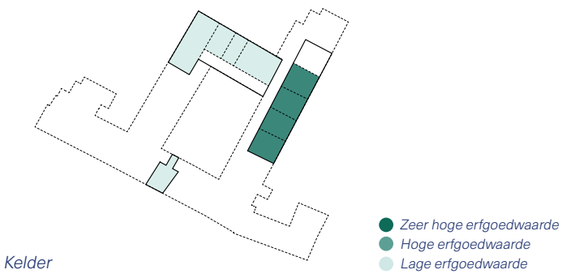

Kelder

TUINEN

Binnen de muren van het klooster zijn verschillende tuinen aanwezig, elk met hun eigen inrichting, historisch gebruik en beleving. Deze diversiteit is sturend naar het toekomstig gebruik toe. Daarnaast zijn er diverse waardevolle elementen en structuren aanwezig, zowel met betrekking tot de erfgoedwaarde van de tuinen, als de ecologische waarde ervan. Oude fruitbomen, restanten van leifruit tegen de abdijmuur, kapelletjes, stinzenplanten, medicinale planten ... worden meegenomen in de toekomstige inrichting.

Niveau +2
Niveau +1
Niveau 0

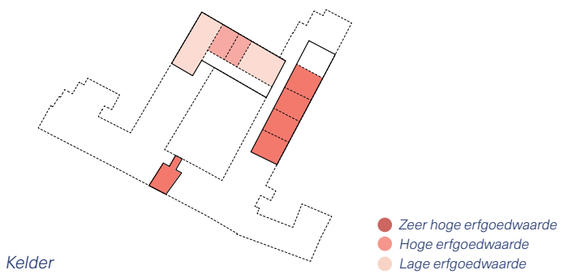

Kelder

ONROEREND ERFGOED

Bij het aftoetsen van toekomstige mogelijkheden moeten steeds de erfgoedwaarden in overweging genomen worden. Deze waarde wordt bepaald enerzijds per ruimte en per volume en anderzijds in relatie tot het gehele ensemble en de context. Daarom is het van belang dit overzicht er telkens bij te nemen als er keuzes moeten gemaakt worden over te plannen ingrepen. Deze erfgoedwaardering is een gewogen gemiddelde van de erfgoedwaarden uit de historische nota.

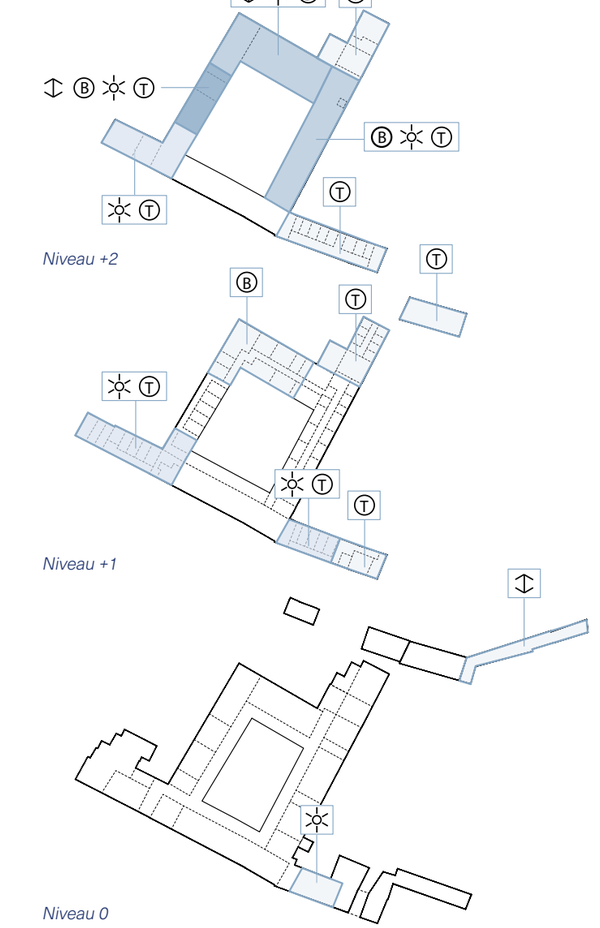

Niveau +2
Niveau +1
Niveau 0

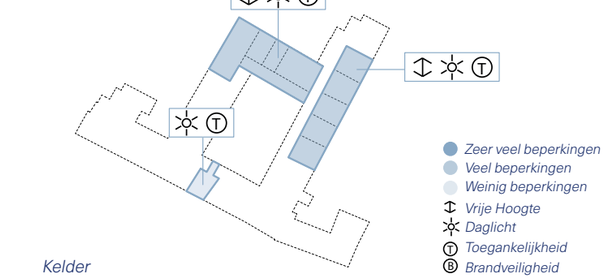

Kelder

IMMATERIEEL ERFGOED

Vanuit de ziel van de plek wensen wij ook de ruimtes te benoemen die een diepere betekenis uitstralen, namelijk de ruimtes waar de invulling, de beleving en de functie even belangrijk of soms meer uitgesproken zijn dan de ruimte aan zich. Dit zijn immateriële kenmerken die de essentie van de locatie vertalen.

Niveau +2
Niveau +1
Niveau 0

Kelder

LIMITERENDE VOORWAARDEN

De niveauverschillen tussen de ruimtes, de toegankelijkheid, de oppervlakte, de vrije hoogte en de lichtinval zijn allen bepalende factoren om te evalueren wanneer een geschikte plek voor een functie moet gevonden worden. In dit schema wordt in een oogopslag duidelijk wat de kwaliteiten en beperkingen zijn van de onderdelen van de site. Dit schema vormt op korte termijn een gids om functies onder te brengen in het klooster, en op lange termijn om welgekozen ingrepen te voorzien om de potenties te maximaliseren.

01.03 Analyse programmapunten

Zoals aangereikt in het ontwerpend onderzoek worden de nieuwe gebruiken ondergebracht in twee belevingstrajecten ‘abdij’ en ‘slot’. De historische tweedeling tussen abdij en slot wordt ingezet voor het benoemen en organiseren van de nieuwe gebruikers en bezoekersstromen.

Het abdijparcours trekt de toevallige bezoeker aan en zorgt voor een laagdrempelige verwelkoming. De bezoeker van de abdij is een vrije bezoeker. Deze bezoekt de site toevallig, om lokale producten te ervaren, als toeristisch bezoek,....Het slottraject richt zich op de meer exclusieve bezoeker die op uitnodiging naar de site komt. De bezoeker van het slot komt met voorkennis en doelgericht naar de Sint-Godelieveabdij. Deze personen zijn zich bewust van de geschiedenis en het verhaal van de plek. Deze bezoeker komt er om in alle rust te werken, ambachten uit te voeren, te logeren in het klooster...

Deze twee belevingstrajecten vormen de kernwerking van de volledige abdij. De verschillende programmaonderdelen worden in één van deze kernentiteiten ondergebracht. Zo zijn de abdijlogies, de werkplekken, de moestuin en de genereuze ruimtes deel van het slot aangezien zij aansluiten bij de het verhaal van het slotklooster, ze zijn een herinterpretatie van het leven en de ‘ora et labora’ op de site. De verschillende functies zoals de bakkerij, de brouwerij, de ambachten, de workshopruimtes... zijn deel van het abdijtraject. Deze dragen het verhaal uit van de abdij als werkende gemeenschap, de kernwaarde ‘labora’. Zij genereren toeristische activiteiten, trekken bezoekers aan en zijn laagdrempelig.

De centrale onderzoeksvraag diept uit hoe deze twee subwerelden zich met elkaar verhouden, hoe ze raken, overlappen en loslaten. Dit vraagt om een ontwerpende visie over het raakvlak van deze twee trajecten. De site en het programma laten toe om deze binaire situatie open te stellen. De twee belevingswerelden kunnen elkaar versterken door een intensere verwevenheid. Op het raakvlak tussen abdij en slot kunnen verschillende programma’s elkaar ontmoeten. In eerste instantie vindt deze ontmoeting plaats in het abijdpunt. Hier maakt de bezoeker van de abdij kennis met het verhaal van het slot.

In bepaalde situaties kan de abdijbeleving zich uitbreiden en ontstaat er een verweving van de twee werelden. Denk bijvoorbeeld aan de abdijkeuken. Deze bevindt zich in de dagelijkse werking binnen het slot maar kan in bepaalde situaties opengesteld worden aan de bezoekers via de showkeuken. Of denk aan de moestuin, die professioneel gecultiveerd wordt, maar in bepaalde seizoenen als pluktuin kan worden open gesteld voor de buurt. Of we beelden ons in dat op bepaalde gelegenheden zoals de Erfgoeddag bezoekers worden toegelaten in het slot voor een bezichtiging. Deze voorbeelden tonen aan hoe het slot tijdelijk kan geopend worden en laagdrempeliger kan zijn om het verhaal van de site dichter bij de omwonenden en toeristen te brengen. Dit zijn steeds tijdelijke evenementen, waarna het slot zich in zijn kernsituatie terugplooit. De belevingstrajecten kunnen elkaar raken, even overlappen en erna terug loslaten.

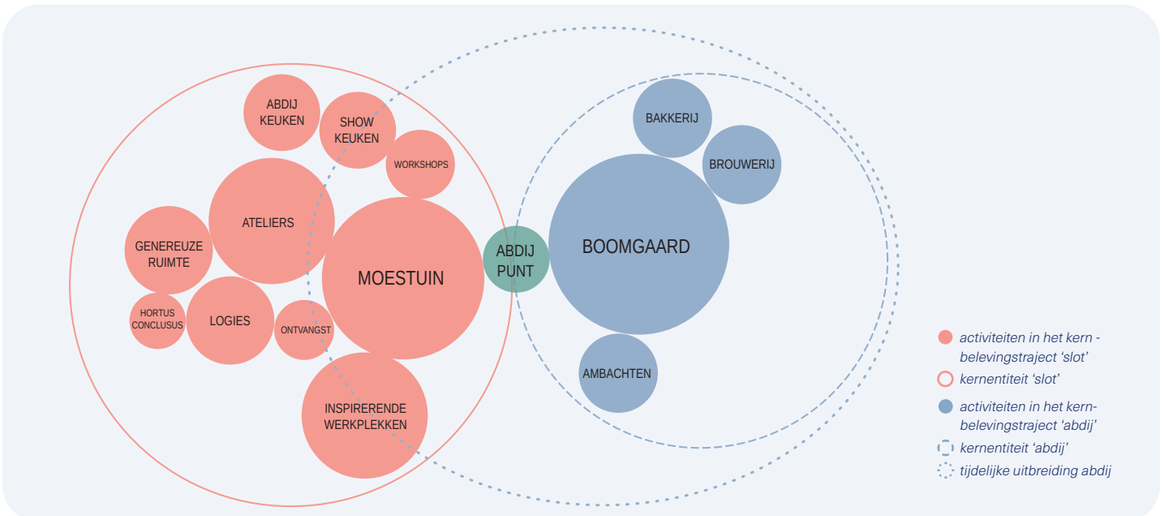

Organigram programmaonderdelen

01.04 Intrinsieke kwaliteiten

Het Sint-Godelieveklooster vormt een oase van rust binnen het drukke stadsleven. Hoewel de tijd er zeker niet is blijven stil staan, want de zusters lieten mondjesmaat invloeden van de buitenwereld toe, blijft de site een verborgen parel die stilaan aan de buitenwereld wordt prijs gegeven. Het spreekt tot ieders verbeelding hoe de zusters hun dagelijks leven opvatten binnen deze omsloten muren.

De intrinsieke kwaliteiten van de Sint-Godelieveabdij vertalen zich dan ook in hoofdzaak in immateriële kenmerken, die door het materiële versterkt worden. De Hortus Conclusus ademt de ziel van de plek uit, die versterkt wordt door de omgeven pandgang. De rust en de stilte zijn voelbaar aanwezig.

In de kerk wordt de bezieling van de zusters heel even prijs gegeven aan de leek die naar de viering komt. De kerk die tweeledig is opgebouwd, veruitwendigt de opdeling tussen het publieke en het private karakter.

De andere functies rond de pandgang geven een inzicht in het dagelijkse leven binnen het klooster.

De beleving komt echter maar ten volle tot haar recht door de intense relatie van het klooster met de groenruimtes op de site. De boomgaard en moestuin vertellen een verhaal van 400 jaar stadslandbouw en de zelfvoorzienende werking van het klooster. Deze tuinen zijn een getuige van de geschiedenis, maar tevens een enorme mogelijkheid tot het activeren van stadslandbouw en als ontmoetingsplek. Zo kan de site een centrale rol spelen binnen de filosofie van Toerisme Vlaanderen ‘Reizen naar Morgen’ en voor de buurt.

De site heeft door zijn omvang en samenhang van tuinen en gebouwen bovendien een bijzondere intrinsieke kwaliteit naar een herbestemming. De Sint-Godelieveabdij is genereus in ruimte en ruimtelijkheid.

Foto’s intrinsieke kwaliteiten van de Sint-Godelieveabdij

02

Visie op het masterplan

02.01 Een klooster voor de nieuwe bezielers

De gebouwen, de rituelen en het levensritme van het Sint-Godelieveklooster zijn in de afgelopen 400 jaar steeds geëvolueerd. Er werden gebouwen toegevoegd in het streven naar het omsluiten van de Hortus Conclusus. Zo werden 'lifehacks' gerealiseerd om de gebouwen beter af te stemmen op het gebruik door de bewoonsters, en inspireerde het Tweede Vaticaans Concilie tot een andere relatie met de buitenwereld die zich vertaalde in de organisatie van het klooster.

De transitie waar de plek vandaag voor staat, is op die manier geen abrupt keerpunt in dit proces, maar eerder een volgende – grote - stap in de geschiedenis.

Het ontwerpteam ziet het masterplan als een begeleider van deze transitie dat ervoor zorgt dat nieuwe gebruikers de gebouwen kunnen 'bewonen' door zich in te schrijven in het verhaal van de ziel van de plek. Het masterplan geeft zuurstof aan de site en stimuleert ondernemers met ambitie om deze gebouwen en tuinen mee te bezielen vanuit hun eigen inspiratie. Binnen het masterplan is er ruimte voor flexibiliteit om te reizen naar morgen.

Het masterplan inspireert zich op de belangrijkste principes die in de kloosterwerking bepalend waren. De grens tussen de kloosterwereld in het slot en de buitenwereld wordt een begeleider voor de bezoekersstromen. De principes van 'ora et labora' zetten aan tot nieuwe activiteiten. Het voormalig beheer van de site door de zusters kan vandaag worden geherintroduceerd onder de hoede van bijvoorbeeld een coöperatieve waarin de nieuwe gebruikers zich groeperen.

Genius Artefacti: unieke levenswijze van de zusters

Definities

De abdis

Het klooster werd vroeger door de abdis geleid. Zij waakte over de ziel en het welzijn van haar congregatie. Ook in de toekomst heeft de site een abdis nodig die waakt over het in stand houden van de intrinsieke waarden en de dragers van het verhaal. Zij vormt de leidende rol binnen de coöperatieve die een zorgzaam beheer van de site op zich neemt. De rol van deze Abdis als manager zal in de toekomst meer naar buiten gericht zijn en meer connectie maken met de wereld als vertaler van de historische waarden van vandaag naar morgen. Zij staat in voor de werking en de organisatie van de plek, haar bezielers en bezoekers.

Bezielers en bezoekers

De bezielers zijn de gebruikers van het slot en de abdij die mee vorm geven aan het toekomstverhaal. Zij ondersteunen en versterken de visie op de inhoud van de site. Zij geven vorm aan de dagelijkse beleving binnen het slot maar ook rondom het abdijtraject. De bezielers zijn de kunstenaars, de ambachtslieden, de bakker, de brouwer,...

Ze halen inspiratie uit de Sint-Godelieveabdij en leveren tegelijk voeding voor het nieuwe verhaal dat de site schrijft.

De bezoekers zijn de nieuwsgierigen die al dan niet toevallig de abdij en het slot komen verkennen. Een korte kennismaking of een langer verblijf, voor een workshop, een lezing of om gewoon even in de boomgaard te vertoeven. We hopen dat een bezoek van hen een bezieler kan maken.

02.02 Een genereus masterplan

De bijzondere context en geschiedenis van deze plek vragen om een transitiestrategie die weet om te gaan met de delicate poëzie van de plek. De Sint-Godelieveabdij is klaar voor een volgend tijdperk. Maar er is echter iets fundamenteels veranderd. Waar de abdij oorspronkelijk werd bezield door zusters, zullen nieuwe en meer uiteenlopende bezielers hun intrede doen. Dan stelt zich de vraag welk programma de site het best kan omvatten. Deze vraagstelling vraagt om een flexibel en genereus masterplan.

De generositeit vormt een onderlegger voor het masterplan. Hiervoor wordt de definitie van 'de genereuze ruimte' volgens Tom Callebaut van Tc Plus opengetrokken. De volledige abdij is een genereuze plek die mensen zichzelf laat overstijgen. De genereuze abdij vertrekt vanuit vertrouwen en groeit met verbeelding. Het masterplan streeft naar verwevenheid. De abdij en slot zal mensen samenbrengen en in beweging brengen.

In het licht van het concept 'genereuze ruimte' definiëren wij het masterplan als geen opzichzelfstaand project. Het is een dynamisch proces waarbij architectuur geen doel op zich is maar een middel om mensen ruimte te bieden voor verandering. Het probeert niet met een eenduidig antwoord een probleem op te lossen maar probeert net een proces te faciliteren, interactie te stimuleren, inzichten te verwerven en zo mee te groeien met de tijd. Het masterplan moet gidsen en begeleiden en moet voldoende vrijheid bevatten.

Het masterplan ontdekt en exploreert de concepten "binnen of buiten", "privé of publiek", "sacraal of profaan" op een open manier. Het probeert de veelheid aan nuances die het leven rijk is, ruimte te geven. We willen het binaire denken openbreken door de 'of' te vervangen door 'en' en die 'en' vertalen in talloze mogelijkheden en gradiënten. Het is een architectuur die zowel ruimte schept voor de uitersten, exclusieve ruimtes, als voor de nuances, de tussenruimtes.

Deze visie vertaalt zich concreet op tal van lagen in het masterplan. Om te beginnen, de lezing van het programma en de belevingstrajecten. Deze worden gezien als kernentiteiten die niet exclusief naast elkaar bestaan maar tevens kunnen overlappen en elkaar versterken. Ook de invulling van ruimtes is niet exclusief, deze kan meervoudig worden ingezet. Er wordt gestreeft naar een maximale inwisselbaarheid om mee te kunnen groeien met inzichten die de toekomst zal brengen.

Het masterplan streeft naar een robuust kader : een in detail uitgekiende hardware (circulatiekernen, toegangen, ...) die de mogelijkheden maximaliseert. Dit vaste kader speelt enerzijds in op veiligheidsvoorschriften en normering zoals brandwetgeving en toegankelijkheid om zo alle ruimtes maximaal te benutten. Anderzijds kiest het masterplan voor een een aantal ingrepen die de site ontsluiten, het erfgoed vrijwaren en het verhaal van de site uitdragen. Mits deze krijtlijnen krijgt het masterplan een flexibiliteit die niet alleen vanuit pragmatisch oogpunt wenselijk is. Door de openheid, nuances en overlappingen creëert het 'en'-denken namelijk een toegevoegde betekenislaag op de ruimtes en de site. Iedere plek kan zichzelf heruitvinden waaruit meerwaarden ontstaan door en voor de (toekomstige) bezieler en bezoeker.

De abdij als genereuze plek is als geheel ontvankelijk voor stilte en wil ook aanzetten tot verstilling maar wil evenzeer ruimte geven aan extraverte beleving, beweging en muziek. Het masterplan biedt door zijn rijke diversiteit aan plekken en programmaonderdelen ruimte voor een breed spectrum aan belevingen. Ook hier zijn deze plekken niet exclusief voorbestemd voor één bepaalde beleving. Zij houden - elk met hun eigen intrinsieke kwaliteiten en eigenschappen - de kracht in zich om op een gepaste manier te worden beleefd.

Een genereuze ruimte is een plek die samengesteld is uit diverse intenties die een interactie veroorzaken tussen de initiatiefnemer, de ontwerper, de maker en de gebruiker. Iedereen is betrokken bij het welslagen van een proces: het vereist een engagement van de betrokkenen, ontwerpers, de bezielers en bezoekers.

Het masterplan heeft als doel een leidaard te zijn om Toerisme Vlaanderen en de toekomstige bezielers van de Sint-Godelieveabdij te begeleiden naar transformaties en nieuwe lifehacks die aansluiten bij de geest van de plek. Het masterplan sluit geen mogelijkheden uit maar helpt zoeken naar opportuniteiten.

De abdij beschouwen we als een flexibel framework: een hardware die ruimte biedt aan verschillende soorten gebruik zonder afbreuk te doen aan het roerende, onroerend en immaterieel erfgoed en de ziel van de plek. De verschillende ingrepen op de site staan steeds in het kader van het mogelijk maken van deze flexibiliteit, om zo een integraal duurzaam en toegankelijk ruimtelijk kader te scheppen.

1. Bestaande toestand – het klooster van de zusters

De integriteit van het slot is gericht op de Hortus Conclusus die het hart vormt van het klooster met hierrond de pandgang. Dit model streeft de opbouw van de abdij van Sankt Gallen na: hoe dichter bij het centrum, hoe sacraler de ruimte. De essentie van de Hortus Conclusus is de geslotenheid, de stilte, de blik naar boven, naar de hemel. Deze tuin belichaamt het hart van de site, waarrond de abdij en het abdijleven zich vorm geeft. De Hortus Conclusus vormt als meest sacrale tuin een belangrijke rust- en stilteplek, een plaats van bezinning.

De zusters leefden in de besloten gemeenschap van het slot op een eiland in de stad. Toch was er een beperkt raakvlak met de buitenwereld. Ontmoetingen met leken waren mogelijk ter hoogte van de kerk, de ontvangstruimte, de keuken en de wasruimte. Deze raakvlakken zullen in het toekomstbeeld worden geherinterpreteerd.

2. Bestaande toestand – de tuinen van de zusters

De zusters hadden een evenwicht tussen ‘ora en labora’. Naast hun spirituele beleving stonden zij in voor hun eigen onderhoud door gewassen te telen in de moes- en kruidentuin, door de was te doen voor externen... Het dagelijks leven van de zusters was nauw verbonden met de verschillende tuinen.

De Hortus Conclusus maakt ruimte voor gebed en bezinning. De moes-, kruiden-, en bloementuin is gericht op zelfvoorzienende landbouw maar beidt tegelijk ook plaats voor bezinning en gebed. In deze tuin komt ora en labora samen. De boomgaard, gekoppeld aan de boerderij, situeert zich buiten het slot en richt zich eerder tot de buitenwereld. De twee tuinen worden gescheiden door het volume van het washuis en de fysieke poort.

Het toekomstperspectief bestaat erin het gebruik van de tuinen in ere te herstellen, zowel naar vormelijke inrichting en structuur, zoals het terugbrengen van de paden en de plantvakken, als naar gebruik. De Hortus Conclusus met padenstructuur in kruisvorm, rondgang met wintergroene planten, stinzenbeplanting en waterput blijft integraal behouden. In de moestuin wordt de stadslandbouw gereactiveerd en ten dienste gesteld van de bezielers, de bezoekers en ook van de omwonenden.

3. Ingrepen met oog op een toekomst voor het klooster

De materiële en immateriële erfgoedwaarde, de toegankelijkheid en de ziel van de plek doen ons vragen stellen over een aantal volumes die recenter zijn bijgebouwd, die zich buiten de perimeter van het slot bevinden en die eerder een beperking vormen in de werking, de leesbaarheid en de ontsluiting van de site naar de toekomst toe. De lifehacks die toegevoegd werden voor het faciliteren van de werking van het klooster onder de zusters verloren hun functie en worden in ons voorstel verwijderd. Het uitpuren en leesbaar maken van de site blaast nieuwe energie in het geheel.

Het volume van de wasruimte en de keuken werd later toegevoegd en is door de grote niveauverschillen fysiek losgekoppeld van het slot. Historisch beeldmateriaal toont hoe hier vroeger een lager volume de link maakte van het klooster richting de hoeve. Ons voorstel zal aantonen hoe het verwijderen van dit volume kan bijdragen tot het versterken van de identiteit van de plek tussen de boomgaard en de moestuin. Een plek die zuurstof geeft aan de site en die de beleving op een flexibele manier in balans brengt.

Om te anticiperen op een wijzigende nood op lange termijn, worden er verschillende zones aangeduid die geschikt zijn voor eventuele uitbreidingen.

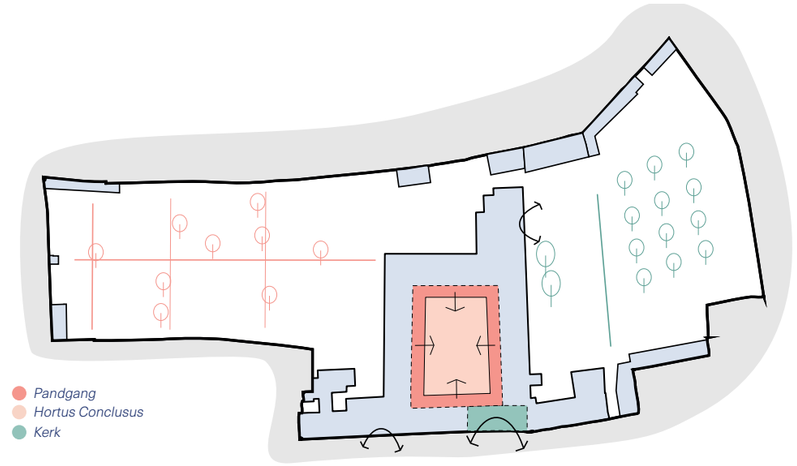

1. Het klooster van de Benedictinessen

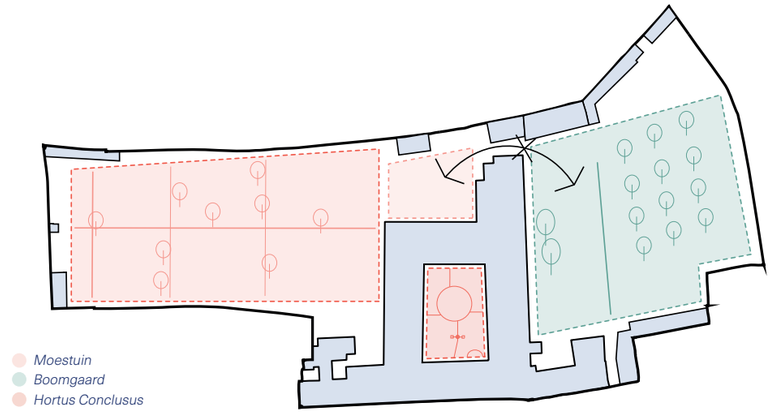

2. De tuinen van de Benedictinessen

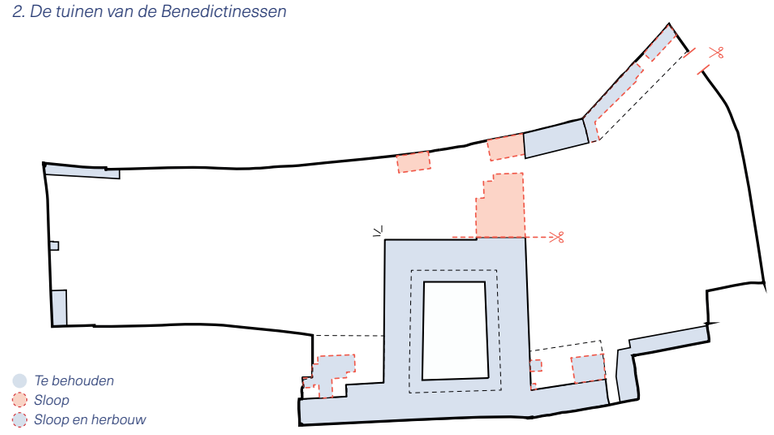

3. Ingrepen met oog op de toekomst

4. Hortus Connectens

Deze nieuwe plek is een verbindende tuin – Hortus Connectens - tussen boomgaard en moestuin, tussen abdij en slot, tussen bezoeker en bezieler, tussen verleden en toekomst. Hier kan flexibel ingezet worden binnen de werking van het toekomstige klooster. Het is een connectie die vanuit verschillende perspectieven kan benaderd worden.

Deze Hortus Connectens is de tegenganger van de Hortus Conclusus. Waar de Hortus Conclusus het centrale heilige centrum blijft, wordt de Hortus Connectens de nieuwe poort tussen de verschillende werelden en tegelijk de schakel tussen alle facetten van de site.

De tuin vormt een ervaringsplek, met ruimte voor groen, kruiden, medicinale tuin, geuren en ervaringen. Een punt van rust tussen de twee productieve tuinen.

Rondom deze tuin ontstaat de mogelijkheid tot inspirerende werkplekken, rustplaatsen, ontmoetingsplekken. Deze worden ondergebracht onder een luifel, als herinterpretatie van het bestaande rustpaviljoen voor de zusters. Het masterplan maximaliseert de kwaliteiten van deze plek.

5. Gastvrije en gastblije ontvangst

Het publiek ontsluiten van het klooster vraagt een gepaste ontvangst van de verschillende gebruikers. We onderscheiden 2 publieke circulatiestromen: één via het slot en één via de abdijtuin (boomgaard). Daarnaast is er 1 functionele toegang voor personeel.

“Een gesloten poort : wat bevindt zich hier achter? Wie komt de poort open maken?”

Deze vragen zal de bezoeker van het slot zich stellen. Een bezieler zal voor de gastvrije en gastblije ontvangst zorgen. Als genodigde wordt de bezoeker ontvangen in de ontvangstruimte. Hij of zij komt met voorkennis naar het slot en is zich ten volle bewust van de ziel van de plek en wil zich laten onderdompelen in het verhaal van het klooster. Deze circulatie richt zich op de authentieke beleving.

“Een openstaande poort met een doorzicht op een oase van groen, hoe ziet deze verborgen tuin er van dichtbij uit?”

De boomgaard ziet er uitnodigend uit en triggert in eerste instantie de vrije bezoeker om binnen te komen. De poort aan de straat en de boomgaard vormen samen een mentale overgangsruimte. De afstand en de tijd geven de bezoeker de mogelijkheid om kennis te maken met de site en zich bewust te worden van de ziel van de plek.

De bezoeker komt al dan niet met voorkennis en vindt rond de boomgaard de verschillende publiek toegankelijke abdijfuncties die door gepassioneerde bezielers worden uitgebaat.

In het verlengde van de abdijtoegang bevindt zich de Hortus Connectens die, afhankelijk van het moment, toegang biedt tot het slot. Deze ingang richt zich op een vooraf geplande groepsbeleving en kan flexibel inspelen op de gradiënt tussen de abdij en het slot. Het is de link tussen abdij en slot en een symbolische spiegelbeweging van de originele ontvangstruimte van het slot.

Aan de zijde van het Albert I-park wordt een tweede toegang naar de boomgaard gerealiseerd. Ook hier is een sasruimte van belang om de drempel te accentueren.

Voor het personeel voorzien we een afzonderlijke toegang, rechtstreeks vanaf de straat, onafhankelijk van het publieke traject. Via een poort langs de tuinmuur kan ook de brandweer en logistieke levering toegang krijgen tot de site. Deze poort is in de dagelijkse werking gesloten om de integriteit van het klooster te bewaren.

6. Hardware futureproof

Om de site op een veilige en correcte manier te ontsluiten, rekening houdend met de bijzondere waarden en de ziel van de plek, het roerend, onroerend en immaterieel erfgoed, is een plan uitgewerkt om de bestaande gebouwen te ontsluiten.

Bepaalde ruimtes (rood) zijn door de erfgoedwaarde bepaald. Deze zijn genereus en kunnen en verschillende activiteiten en bezielers/bezoekers verwelkomen zonder aanpassingen aan de hardware en binnen het kader van een introverte beleving.

Andere ruimtes (groen) zijn wel ruimtelijk aanpasbaar aan wisselende functies en wijzigende ruimtelijke noden. De praktische invulling kan als het ware ingeplugd worden in het gebouw zonder afbreuk te doen aan de ruimte. Bij wijzigende noden, kan dit mee groeien met de vraag.

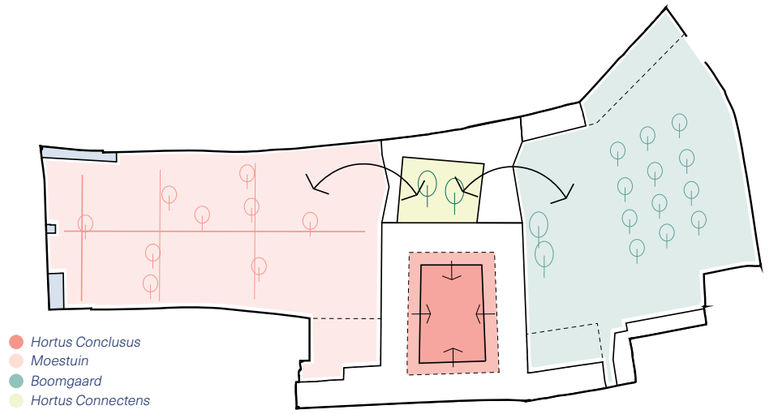

4. Hortus Connectens - een verbindende tuin

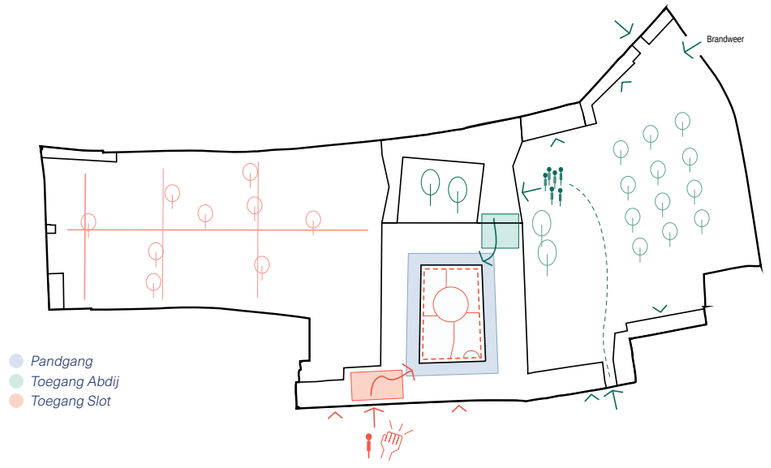

5. Gastvrije en gastblije ontvangst

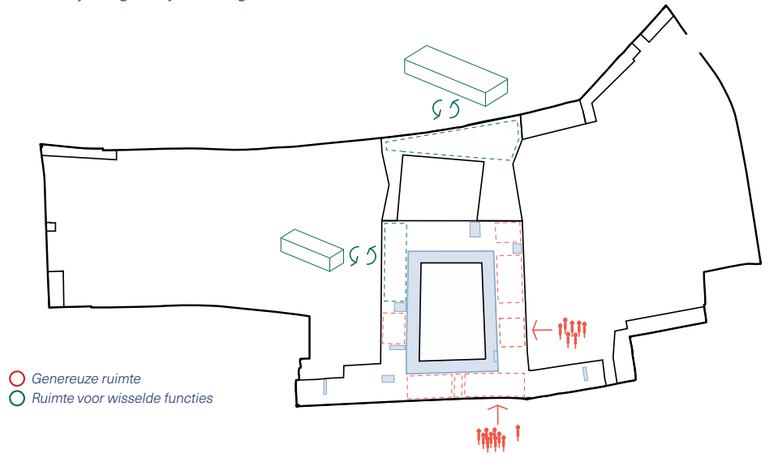

6. Een flexibel en toekomstgericht kader

02.04 Hortus Connectens

De Hortus Connectens vormt de katalysator van het masterplan. Het faciliteren van deze plek als een bijzondere plek op de site is een aanvulling op de verschillende tuinen met verschillende karakteristieken.

De tuin en het paviljoen op zich vormen de poort die een hybride doorwaadbaarheid van de moestuin toestaat. De plek vormt tegelijk een verbinder tussen abdij - slot en een fysieke drempelruimte die de overgang voelbaar maakt.

Het slot is in zijn situatie vandaag een levendige expressie van het leven van de zusters. Het materiële en roerende erfgoed stralen het verhaal van de vorige bewoonsters uit. Om de beleving en erfgoedwaarde in deze historische ruimtes zoveel mogelijk te bewaren en ten volle te beleven worden de ingrepen hier bewust beperkt gehouden. Door het creëren van een tweede omsloten tuin en bijhorende binnenruimte kan de site de gebruikers opnemen zonder de erfgoedwaarde van het klooster aan te tasten. Deze plek vervolledigt zo de balans van het slot en activeert de volledige site.De centrale open ruimte wordt als een belevingsvolle groene ruimte ingericht. Deze tuin wordt een rustpunt binnen de abdij, een groene oase voorzien van zitgelegenheden en aangeplant met plantensoorten zoals kruiden, medicinale planten, stinzenplanten ... , eigen aan historische abdijen. Zo krijgt de Hortus Conclusus, als centrum van het slot, een symbolische tegenhanger in de Hortus Connectens, als centrum van de abdij.

De plek wordt gearticuleerd door middel van een delicate architectuur. In eerste instantie bouwen we een luifel, een vaste constructie die een herinterpretatie vormt van het rustpaviljoen van de zusters. Een plek waar beschut kan worden gerust, gewerkt, gecreëerd en ontmoet. Het paviljoen integreert de architectuur van luifel en poort. Op die manier vormt het één antwoord op de vraag naar een hybride beheer van de moestuin en kan de site zowel geopend als afgesloten worden volgens de wensen van de bezielers, dag-, week- en jaarritmes.

Onder de luifel worden binnenruimtes geschoven. Dit wordt het centrum van 'labora'. Dit vormt het hart van de maakplek en kan plaats bieden aan ateliers, inspirerende werkplekken, workshopruimte, ambachten, vermarkten van teelt.... Op dit knooppunt wordt ook het eerste abdijpunt voorzien. Dit kan de bezoeker laten kennismaken met het verhaal en de productiviteit van de site.

Tegenover het abdijpunt ontstaat een tweede toegang tot het slot. Deze ingang richt zich op een groepsbeleving en kan inspelen op de gradiënt tussen abdij en slot. De bezoekers van de showkeuken, een workshop... kunnen hier het slot betreden. De Hortus Connectens vormt zo het kruispunt tussen de tuinen enerzijds en het ontmoetingspunt tussen abdij en slot

De sequentie van de tuinen introduceert de bezoeker in een gradiënt tot het hart van het slot. Een tweede ontvangstruimte wordt gecreëerd voor de gastvrije en gastblije ontvangst. Het is een drempelruimte die de gewaarwording en toegang tot het sacrale gedeelte, de Hortus Conclusus en de pandgang, versterkt.

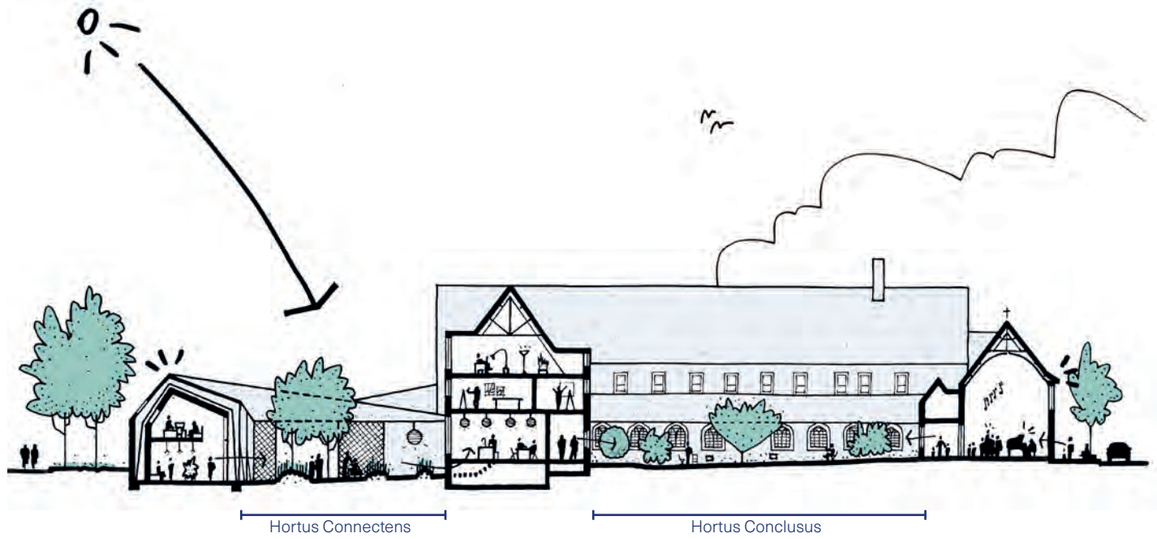

Conceptsnede

Hortus Connectens

Bathhouse garden - MOTIF

referenties tuinaanleg 'Hortus Connectens'

St. Andrews - Townshed Lanscape Architects

Cancer Research UK Garden - Robert Myers Associates

02.05 Tuinen

De tuinen van de abdij vormen een belangrijke sleutel tot een snelle integratie van de abdij in het stedelijk weefsel van Brugge én in het dagdagelijks gebruik door de Bruggeling. In functie van de ontsluiting van de tuinen kijken we op twee schalen en twee snelheden. Enerzijds kijken we naar het mogelijk gebruik op korte termijn, maar tevens de flexibiliteit op lange termijn. Anderzijds kijken we naar de mogelijkheden intra en extra muros.

Om een duurzaam verhaal te schrijven moeten we ook buiten de muren van de abdij kijken. In het westen kunnen subtiele puntsgewijze ingrepen, zoals het aanplanten van enkele bomen, een groene(re) inrichting van de parkeerstrook, het voorzien van enkele zitgelegenheden en fietsenstallingen ... in de Boeveriestraat en Fonteinstraat een sterkere 'aankondiging' geven van de aanwezigheid van de abdij. Aan de zuidelijke zijde zal een goede afstemming met de woonontwikkeling Boeverie nodig zijn om de nieuwe toegang als volwaardige inkom tot het 'open' gedeelte van de abdij te verwezenlijken. Aan de noordelijke en oostelijke zijde van de abdij kunnen bijkomende toegangen, doorbrekingen door de abdijmuur afgewogen worden. Dergelijke connecties dienen binnen het masterplan verder bestudeerd en bepaald worden.

De groene zone tussen de abdijmuur en de Koning Albert I-laan biedt heel wat mogelijkheden. Door over de muur heen te kijken ontstaan er heel wat mogelijkheden om een sterkere stedelijke verankering van de plek te verkrijgen. De schema's tonen eveneens de potentie om het Koning Albert I-park sterker en veiliger te connecteren met de omgeving van het concertgebouw, 't Zand en de abdijsite. Door het downsizen en eventueel vroeger ondertunnelen van de Koning Alberg I-laan ontstaan mogelijkheden tot het ontwikkelen van een grote volkstuin, ruimte voor samentuinen, een voedsel-stads-bos... Dit binnen de geest van de eeuwenlange stadslandbouw die op deze locatie plaats vond.

Binnen de muren van de abdij voorzien we een raamwerk om gebruik op korte termijn en lange termijn mogelijk te maken. Dit raamwerk houdt rekening met historische structuren, maar ook toekomstige noden zoals waterbuffering, nodige technieken, toegankelijke ontsluiting ... De inrichting van de Hortus Connectens wordt gekoppeld aan de oprichting van het paviljoen. De restauratie van de Hortus Conclusus gebeurt samen met de restauratie van de naastgelegen gebouwen. Op sommige plaatsen, in het bijzonder aan de randen waar nog een bouwkundige restauratie dient te gebeuren, wordt een tijdelijke inrichting voorzien. Het laat met andere woorden snel en een flexibel gebruik toe dat wordt afgestemd op de toekomstige bezielers van de abdij.

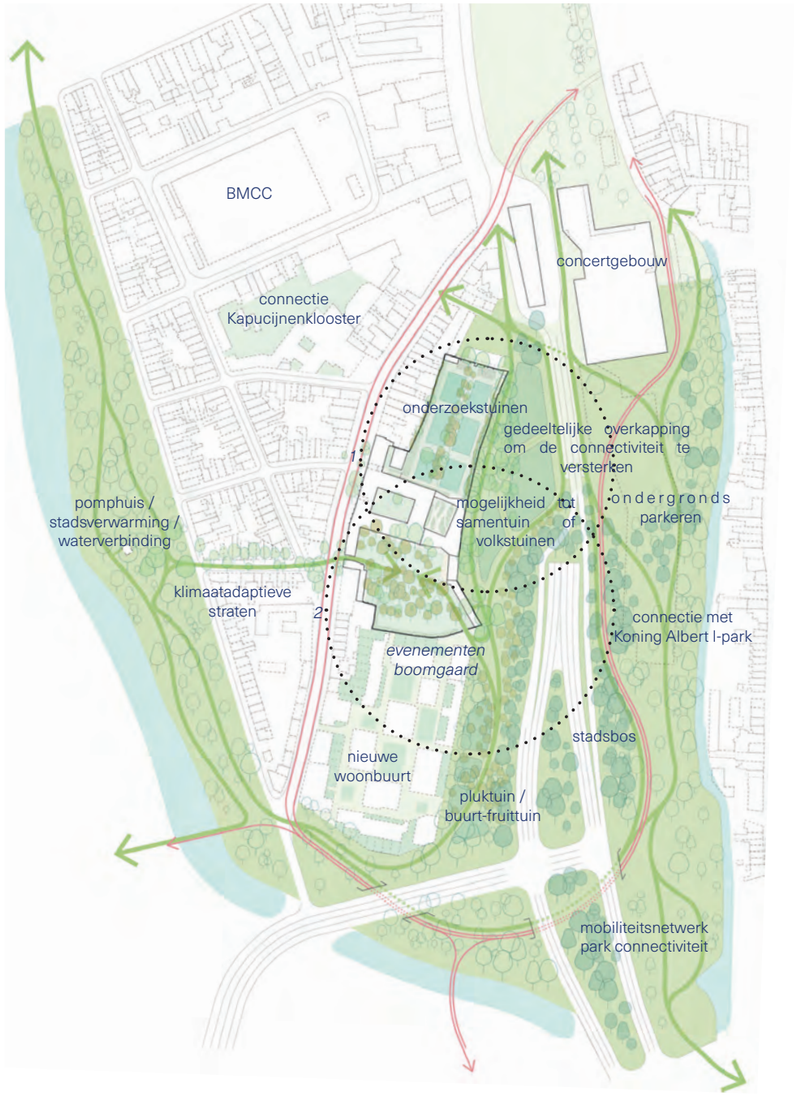

De historische boomgaard wordt zoveel mogelijk hersteld naar de historische toestand. Het aanplanten van de fruitbomen gebeurt in afstemming met de restauratie van de gebouwen en duurzame technieken. Deze ruimte kent een open karakter, zowel ruimtelijk als in beleving, en zal ook in de toekomst mogelijkheden bieden om kleinschalige activiteiten en evenementen in de buitenruimte te organiseren.

De historische structuur van de moestuin wordt hersteld en wordt terug ingeschakeld in de geest van de eeuwenoude stadslandbouw. Langsheen de centrale as worden opnieuw fruitbomen aangeplant, de zes-delige structuur wordt terug gebracht, de randen krijgen een tijdelijke inrichting en nabij de bijenstal wordt een bloementuin uitgewerkt. De invulling van de zes velden laat een divers gebruik toe. Bijvoorbeeld kan de samenwerking met Brugs Foodlab verder gezet worden, kan een samentuin-concept uitgewerkt worden of kunnen er kleinere buurttuintjes voor omwonenden ontwikkeld worden.

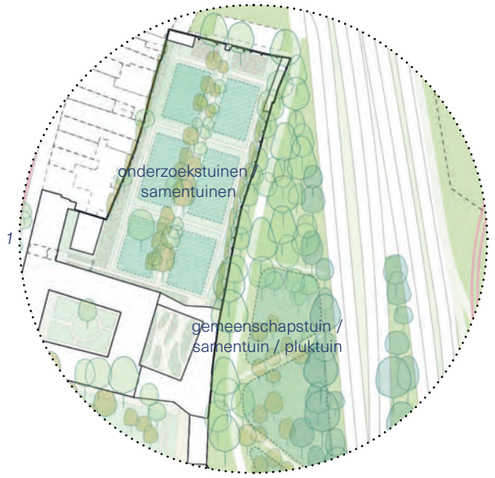

Zone 1 - Korte termijn scenario

Zone 1 - Lange termijn scenario

Zone 2 - Korte termijn scenario

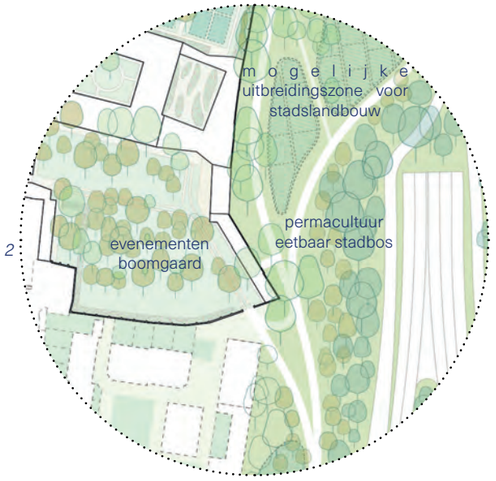

Zone 2 - Lange termijn scenario

Gemeenschaps fruittuin

Evenementen boomgaard

Permacultuur eetbaar bos

02.05 Ingrepen op bestaande toestand

Het slot wordt bij voorkeur zo maximaal mogelijk onaangeroerd gelaten. Toch is het van belang de hardware future-proof te maken.

In het masterplan wensen we een tweeledige strategie verder uit te werken. Het eerste deel is gericht op ingrepen op de gebouwschil zoals isoleren etc. Het tweede deel focust op functionele ingrepen zoals aanpassen van circulatie etc. om het gebouw inzetbaar te maken voor de toekomst.

We steven naar een maximale duurzaamheid (zie ook 'duurzaamheid'), wat binnen dit historisch kader nog deel zal uitmaken van doorgedreven onderzoek. We wensen de bestaande gebouwen maximaal te isoleren. Het spreekt voor ons voor zich dat dit niet mogelijk is voor waardevolle ruimtes zoals de historische keuken en het dormitorium. Hier blijven we maximaal af. Isolatie van daken en vloeren zijn op gepaste wijze aan te pakken. Bij waardevolle dakstructuren wordt met een sarkingdak gewerkt, terwijl er op andere plaatsen in de dikte van het dakpakket kan gewerkt worden. Vloeren (tegels of hout) worden gedemonteerd om te recupereren en terug te plaatsen zodat er vloerisolatie kan worden toegepast. Mogelijkheden naar muurisolatie met kalkhennepblokken worden verder onderzocht i.f.v. vorstproeven op de paramentstenen.

Technieken worden steeds op een doordachte manier geïntegreerd. De technieken zijn pas goed uitgevoerd als deze niet zichtbaar zijn in de historisch waardevolle ruimtes. We denken aan vloerverwarming, aan bijna-onzichtbare drukknoppen, kanalen die in bestaande schouwen weggewerkt zijn of bestaande schouwkanalen die als koker gebruikt worden.

Schrijnwerk wordt getoetst aan het afwegingskader van het Agentschap en wordt bij voorkeur gerestaureerd met integratie van verdunde isolerende beglazing. Bij maximaal behoud van het bestaande schrijnwerk is het ook mogelijk om een 'invisible window' te plaatsen als achterzetraam.

Een aantal functies binnen het opgegeven programma moeten ook vanuit akoestisch standpunt benaderd worden. In eerdere restauratieprojecten hadden wij zowel aandacht voor de akoestiek van de ruimte (nagalmtijd) als voor het akoestisch scheiden van 2 bouwlagen door performante vloerveren te integreren.

De volumes die aan ons overgeleverd zijn, na uitpuren van de site, willen we maximaal inzetten als nuttige ruimte. Het dak van het volume van De Geyter wordt herbouwd met integratie van dakkapellen. Ook in de andere dakvlakken wordt extra lichttoetreding verder onderzocht.

In de gevel van links van de poort naar de abdijtuin voorzien wij enkele extra ramen om de connectie met de straat te kunnen maken. Momenteel wordt in onze visie hier de ambachten, werkplekken of ateliers ondergebracht. Extra raamopeningen zullen daglichttoetreding mogelijk maken en zorgen ervoor dat de maakplek zichtbaar kan worden naar de buitenwereld.

We integreren de nodige circulatiekernen, waarvan één met lift van kelder tot zolder. Deze kern bevindt zich nagenoeg op de kruising van abdij en slot en vormt een belangrijke schakel in de integrale toegankelijkheid. De andere circulatiekernen zijn ingepast in de ruimtes waar de erfgoedwaarde het kleinst is, dit op plaatsen met een logische loopafstand tot andere trapkernen (ifv evacuatie en compartimentering). De sanitaire ruimtes bevinden zich steeds in de nabijheid dan deze circulatiekernen wat de leesbaarheid versterkt en de ingrepen tot afgebakende werfzones beperkt.

De visibiliteit van de toegang tot de site is een aandachtspunt. De poort naar de abdij zal steeds open staan (kan bvb zoals bij een Begijnhof 's morgens om 6u00 geopend worden en 's avonds om 22u00 gesloten worden). Om bezoekers aan te trekken is het wenselijk de poort op het openbaar domein een herkenningspunt te geven. Wij wensen met de stad te overleggen om een kleine ingreep te doen op het openbaar domein. Dit kan bestaan uit het breder maken van het voetpad en het voorzien extra groen als schakel tussen de Vesten en de abdijtuin.

Deze tweeledige strategie laat ons toe om met eerbied voor het bestaande patrimonium, oordeelkundige aanpassingen door te voeren. Door dit als doorgedreven strategieën te beschouwen, behouden we coherentie in de ingrepen op het gebouw. De combinatie van functionele aanpassingen en ingrepen in de gebouwschil laten toe om het gebouw naar hedendaagse en toekomstige normen te gebruiken.

Referenties gevelingrijpen met impact op de plekmarkering
Jean Nouvel - Sarlat

Achterzetramen
Bennington - Christoff Finio

Referentie dakingrepen
Begijnhof Gent - Juxta

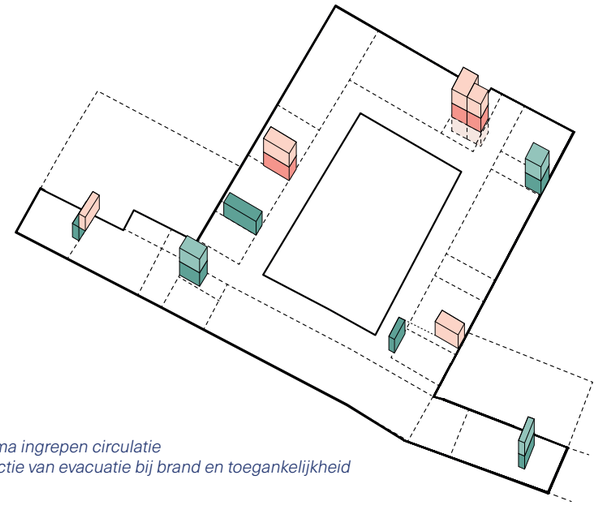

Schema ingrepen circulatie
in functie van evacuatie bij brand en toegankelijkheid

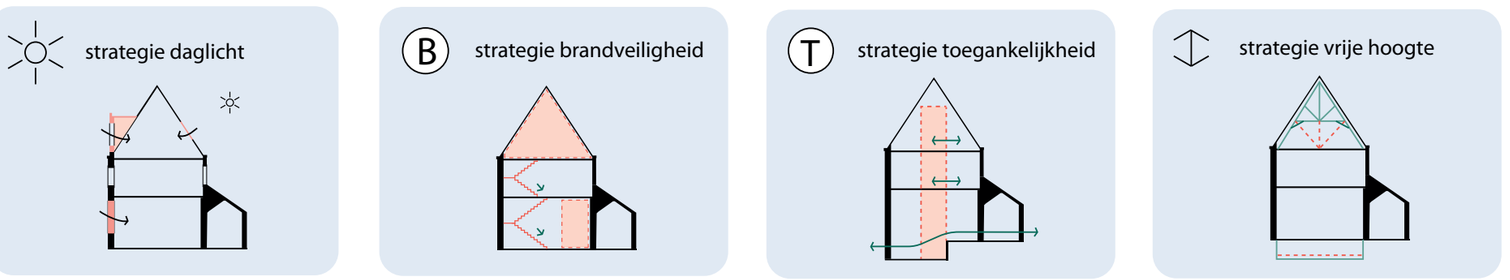

Algemene principes voor optimalisatie bestaande toestand in functie van openstellen voor breder gebruik

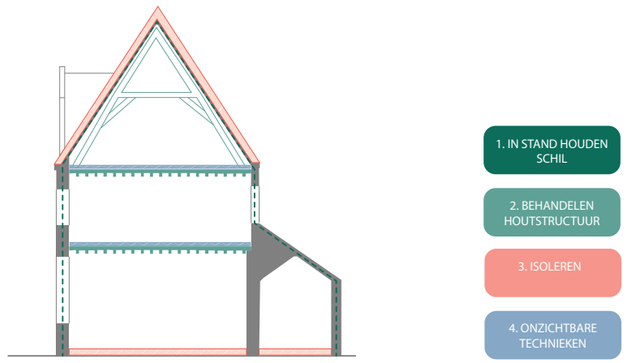

Schema restauratiestrategie

02.06 Programmaonderdelen

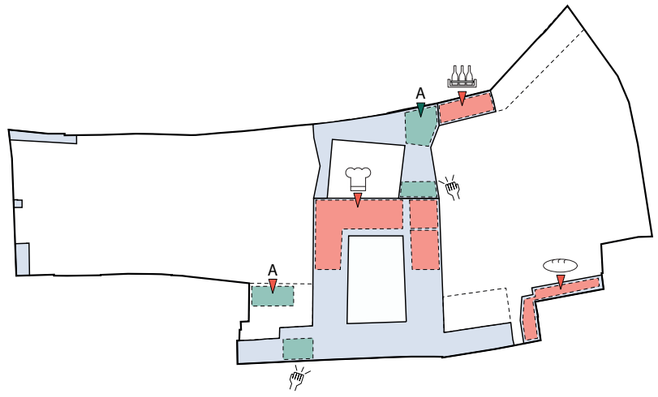

Vastgepinde functies - niveau 0

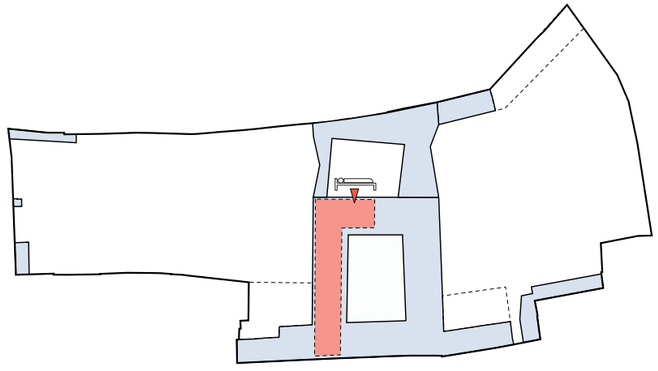

Vastgepinde functies - niveau +1

Het masterplan begeleidt de site naar een herinterpretatie en aanpassing in functie van het nieuwe programma, de nieuwe bezielers en de bezoekers. Een intelligent masterplan moet de flexibiliteit toelaten om zo in te spelen op eventuele veranderende gebruikers in de nabije en verre toekomst. Alleen zo kunnen we de Sint-Godelieveabdij klaar stomen voor de volgende 400 jaar.

Het gewenste programma dat voortkomt uit het onderzoeks- en ontdekkingstraject ‘de tuin van heden’ toont een klein aantal functies met een grote logistieke nood en vaste inrichting: de microbrouwerij, de bakkerij, de abdijlogies en abdijkeuken. Deze functies vragen een zeer specifieke inrichting en aanpassing van het gebouw. Deze worden dan ook met zorg ondergebracht in het geheel.

- **De brouwerij** wordt voorzien in de boerderij. Deze functie kan de ruwe diamant activeren en herdenken als een locatie van productie en activiteit. Zo stellen we eveneens een waardevolle plek open voor bezoekers. Deze functie genereert toeristische activiteit, bezoekers komen er om even te blijven op de site. Door de nieuwe toegang voor de brandweerinterventies kunnen ook de leveringen efficiënt gebeuren.
- **De bakkerij** wordt ondergebracht langs de Boeveriestraat en plooit de hoek om richting de abdijtuin. Zo kan de bakkerij genieten van zichtbaarheid naar de stad toe, maar tevens de ambacht van het bakken tonen langs de boomgaard
- **De abdijlogies** worden ondergebracht in de noordelijke vleugel, als een spiegelbeweging van de historische dormitorium.
- **De abdijkeuken** wordt ondergebracht langs de oostelijke vleugel. Deze sluit aan bij de moestuin en vormt zo een schakel in de keten van “teelt tot bord”. Er wordt gegeten en geproefd in de historische refter en keuken. De kelders onder deze vleugels worden ingezet als bewaarplekken van kazen, paddenstoelen, gefermenteerde groenten... Zij zijn rechtstreeks verbonden met de Hortus Connectens en kunnen zo een bijdrage leveren in het tonen van traditionele en experimentele bewaar- en verwerkingstechnieken.

De functies zoals ‘gastvrij en gastblij ontvangst’ en ‘abdijpunt’ vragen om een minder ingrijpende aanpassing aan het onroerend goed. Echter vormen zij een belangrijke schakel in het overbrengen van het verhaal van de ziel van de plek en de reis naar morgen. Zij verdienen een juiste plaats, die aansluit bij het historische werking van de site.

- **Gastblij en gastvrij ontvangst:** de ontvangst voor de bezielers gebeurt in eerste instantie via de historische ontvangstruimte aan de Boeveriestraat. Daarnaast voorziet het masterplan via een spiegelbeweging een tweede ontvangstruimte aan de Hortus Connectens.
- **De abdijpunten**
  - **Het eerste abdijpunt** ligt op de hoek tussen de boomgaard en de Hortus Connectens. Deze is het centrum van de ‘labora’ is een centrale plek waar de productiviteit op de site kan worden uitgedragen. Hier kunnen groenten worden gekocht, of objecten, kunst en ambachten die in de ateliers worden geproduceerd.
  - **Het tweede abdijpunt** als centrum van de ‘ora’ ligt op de locatie van de ontvangstruimte uit 1963. Hier wordt een ruimte gecreëerd waar de bezoeker het verhaal van het klooster kan leren kennen op een ongedwongen manier. Deze herinterpretatie van de ‘ontmoetingsruimte’ bevindt zich op de plek waar zich historisch de ‘tabor’ bevond. Zo wordt deze locatie op de site opnieuw geactiveerd voor bezinning en gebed. De materiële roerende erfgoedstukken getuigen van het kloosterleven en het verhaal hierrond kunnen hier worden ondergebracht. Ze verlaten het slot niet maar worden toch ontsloten. De bezoeker van de moestuin kan zo het verhaal van de site ontdekken. De plek waar ora en labora historisch werden gescheiden wordt zo geherinterpreteerd en krijgt een nieuwe toekomst op zijn originele locatie.
- **Collectief kunstwerk**: In het tweede abdijpunt dat zich richt op “ora” is er ook plaats voor het collectieve kunstwerk. Het kunswerk en de bezielers kunnen zo mee creëren aan nieuwe rituelen en kantelmomenten. Ze schrijven aan een vervolg voor het verhaal van de site. Deze plek is tevens goed verbonden

Niveau +2

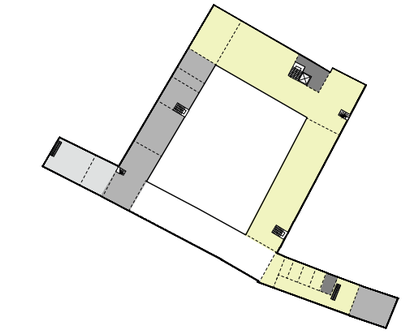

Niveau +1

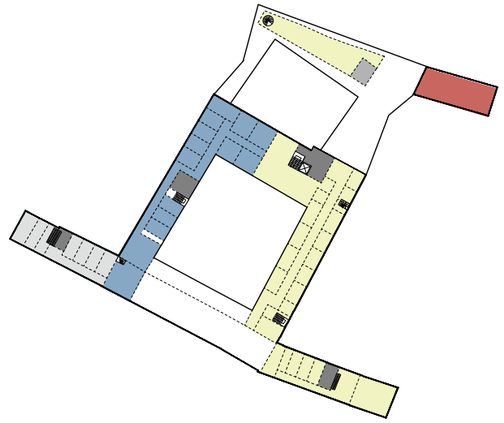

Niveau 0

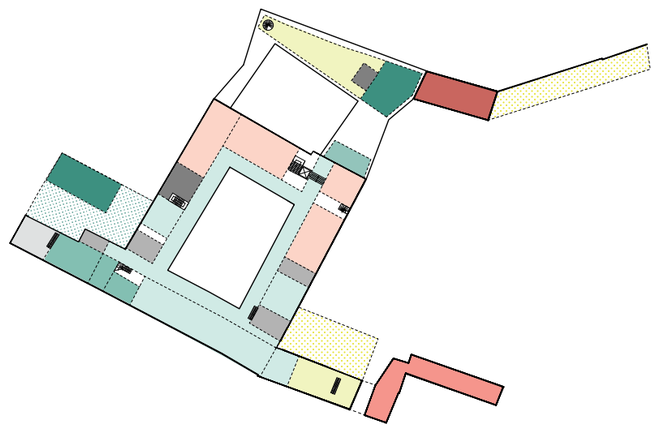

Kelder

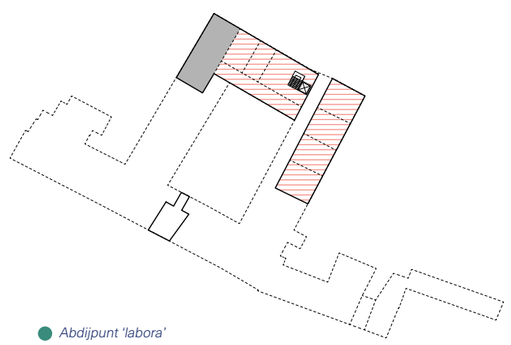

Brouwerij
Bakkerij
Actieve Abdijkeuken
Abdijkelders
Abdijlogies
Abdijpunt ‘labora’
Abdijpunt ‘ora’
zone collectief kunstwerk
Gastvrije ontvangst
Genereuze ruimte
Werkplekken / Ateliers
Uitbreiding werkplekken
Sanitair
Berging/tech.ruimte
Personeelsruimte

Vlekkenplan - programmaonderdelen

met het slot, alsook via de moestuin bereikbaar, waardoor de creatie van het kunstwerk kan worden opengesteld voor bezielers en bezoekers.

- De genereuze ruimtes worden bepaald door de plekken met een zeer hoge erfgoedwaarde zoals Kapittelzaal, kerk, pandgang... Deze ruimtes hebben een grote generositeit en staan open voor een groot aantal invullingen zonder aanpassing aan de hardware. Hoewel deze plaatsen uitgesproken genereus zijn, is de volledige Sint-Godelieveabdij genereus.

Vanuit onze visie op flexibiliteit willen we de ruimte voor ambachten, vakmanschap, ateliers en inspirerende werkplekken maximaal vrij inpasbaar houden. Vereisten naar draagkracht, toegankelijkheid, licht, vrije hoogte, stilteplek... zullen bepalende factoren zijn om dit in te passen. Onze analyse kan aangewend worden om de ideale positie van een functie te bepalen in overleg met de bezielers.

De gebouwen zijn en worden in een goede staat onderhouden wat als voordeel heeft dat het grootste deel van de ruimtes, al dan niet tijdelijk, inzetbaar is binnen het gewenste programma. Doorheen het ganse traject van het masterplan zetten wij in op tijdelijke invullingen (pop-ups) om de site kenbaar te maken aan het publiek. Seizoensgebonden invullingen passen uitstekend binnen dit plaatje.

Op de site moet ook een aparte, gecontroleerde personeelsvoorzieningen ondergebracht worden. Deze is onafhankelijk van de openingsuren van de abdij. Dit is de derde en onafhankelijke ingang langs de Bouveriestraat nr. 43. Naast een vestiaire wordt hier ook een kleine omkleedruimte voorzien met op de verdieping een conciërgewoning en ruimte voor burelen voor het personeel.

	Functie	-1	0	1	2	Totaal
	Meewerkplek / Proefplek		3742			
	Boomgaard		3593			
	Brouwerij		90	90		180
	Bakkerij		125			125
	Actieve Abdijkeuken		320			320
	Abdijkelders	255				255
	Abdijlogies			240		240
	Werkplekken / Ateliers		120	410	545	1075
	Uitbreiding werkplekken		*350*			*350*
	Genereuze ruimte		555			555
	Abdijpunt		50			50
	Uitbreiding abdijpunt		*180*			*180*
	Gastvrije en gastblije ontvangst		190			190
	Berging/technische ruimte	90	80	15	205	390
	Sanitair		55	60	35	150
	Personeelsruimte		35	60	30	125
	Masterplan (excl tuinen)	345	1620	875	815	3655
	Mogelijke uitbreiding		*530*			530
	Totaal	345	2150	875	815	**4185**

Oppervlaktetabel programmaonderdelen

Het masterplan moet een zekere flexibiliteit inhouden en een leidraad vormen voor het bewaken van de beeldkwaliteit van de gehele Sint-Godelieveabdij.

Het doel is om samenhang te behouden. Ondanks de verschillende elementen op de site vandaag, is er toch een zekere coherentie. De nieuwe ingrepen moeten zich qua schaal en materialiteit inschrijven in het totaalbeeld. Zij dragen bij aan de evolutie van het geheel, geen revolutie.

Het masterplan moet een kader vormen waaraan de keuzes voor de volgende fases kunnen worden afgetoetst. Hiervoor is niet in de eerste plaats materialisatie van belang maar eerder de in de vorige hoofstukken toegelichte inrichtingsprincipes. Het masterplan bepaalt welke zones kunnen worden herbouwd, aangepast en afgebroken, en bepaalt welke gebouwdelen en zones worden gerestaureerd.

Deze zones waar nieuwe invullingen wenselijk en mogelijk zijn, worden gedefinieerd als een soort maximale bouwzone, met doel om de rest van de tuinen te vrijwaren. We concentreren het bouwen langs de randen om het hart van elke tuin te bewaren. Binnen deze zones kunnen zowel volumes, paviljoenen als deeltuinen worden gerealiseerd. Dit kan inspelen op voortschrijdend inzicht of op de specifieke eisen van de gebruiker. Zoals de zusters het klooster al die jaren hebben laten evolueren naar de noden van hun gebruik kunnen deze zones aangewend worden voor nieuwe ‘lifehacks’. De nieuwe ingrepen moeten zich qua proportie ondergeschikt opstellen ten opzicht van het erfgoed.

Het masterplan toont de ambitie om de nieuwe constructies op een duurzame manier te realiseren. Hierbij wordt de voorkeur gegeven aan hergebruik van materialen vanop de site. Maar ook een aanpasbaar bouwen kadert binnen dit duurzaamheidsprincipe, zodat de nieuwe toevoegingen op zich ook flexibel kunnen zijn naar de toekomst.

De keuze voor een gelijksoortige materialiteit kadert binnen de aanpak naar coherentie op de site. In die zin vormt het paviljoen rondom de Hortus Connectens een uitzonderlijke plek. Dit zal zich met een gevoelige en uitzonderlijke materialiteit uitdrukken. Nieuwe invullingen aan de randen zullen in het masterplan verder worden uitgediept. De visie is dat deze nieuwe ingrepen zich qua kleurenpalet dienen in te schrijven in de tonaliteit van de site. We stellen voor om in het masterplan hier een aantal richtinggevende lijnen voor uit te zetten die de toekomstige fases kunnen begeleiden in de zoektocht naar een gepaste architectuur.

De site zal vanaf het begin de amibities en principes van ‘reizen naar morgen’ uitdragen. Het vertellen van het verhaal van gisteren en morgen is hier een essentieel deel van. Het ontwikkelen van een grafische huisstijl kan een drager zijn die stimuleert om het verhaal over te brengen. Deze grafische onderlegger kan terugkomen in publicaties, op de website, op infopanelen, in signalisatie binnen de gebouwen, in brochures, ... Ons ontwerpteam stelt voor om mee te werken aan de ontwikkeling van deze handtekening. De huisstijl en symbolen verwijzen in hun vormgeving op zich naar ‘water’ als algeheel concept voor de site. Dit sluit historisch aan bij het verhaal van de heilige Godelieve. Er rijzen al een aantal ideeën om het slot en de abdij op een subtiele manier anders te gaan profileren zodat de bezoeker zich steeds gewaar is van het traject dat hij of zij bewandelt. Zo kan de symboliek van het slot uitdrukken dat de bezielers ‘ondergedompeld’ worden in het verhaal van de site. En dat een bezoeker van de abdij geraakt wordt door het verhaal. Het bezoek laat een ‘rimpeling na op het wateroppervlak’. Het bezoek laat een indruk na met een uitdeinende impact.

Kleuren- en materialenpallet aanwezig in de abdij

Suggestie huisstijl en symbolen voor abdij en slot

huisstijl als drager voor het vertellen van het verhaal van het klooster
B-architecten & OMGEVING - abdij van Averbode

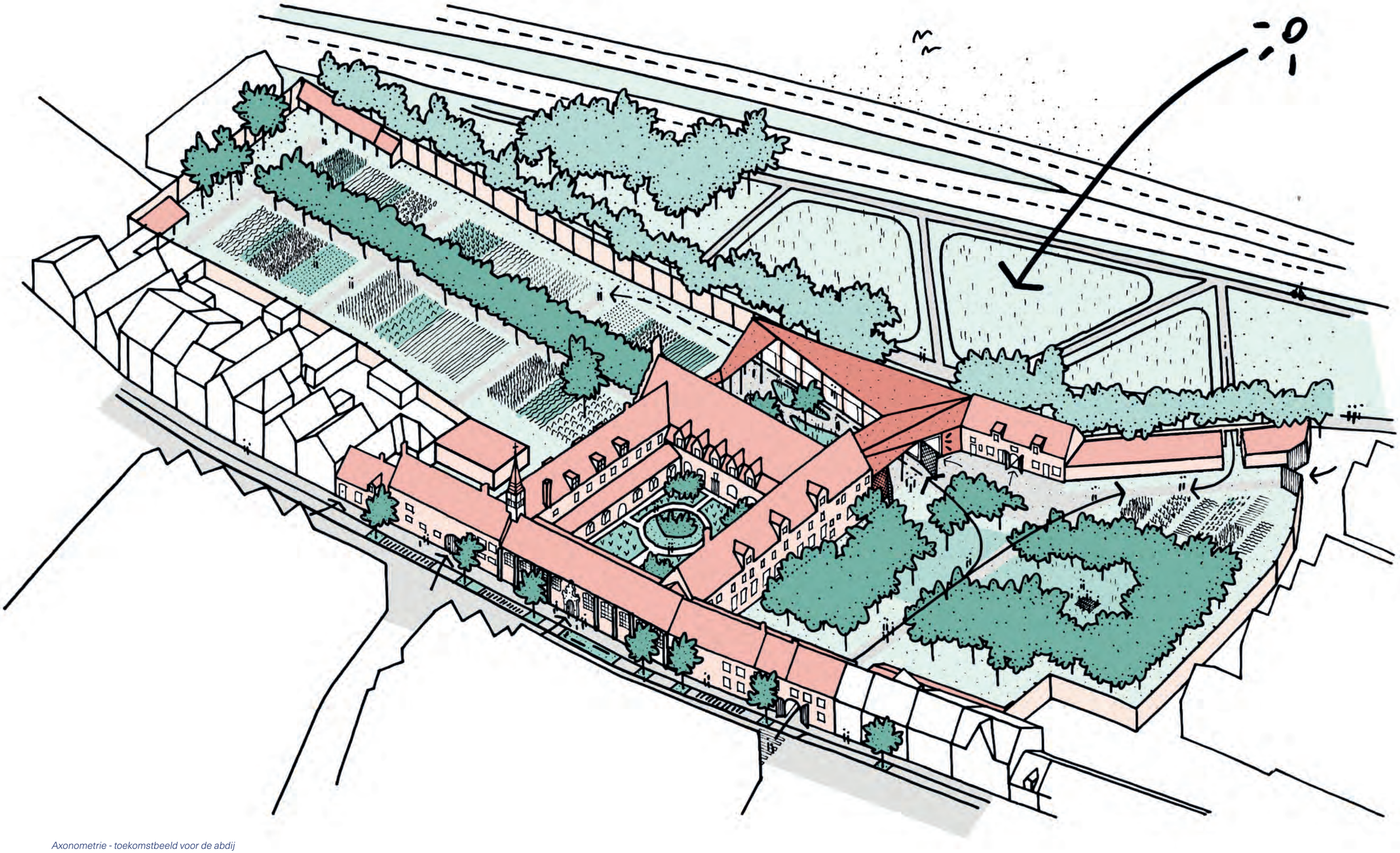

Axonometrie - toekomstbeeld voor de abdij

Snede AA

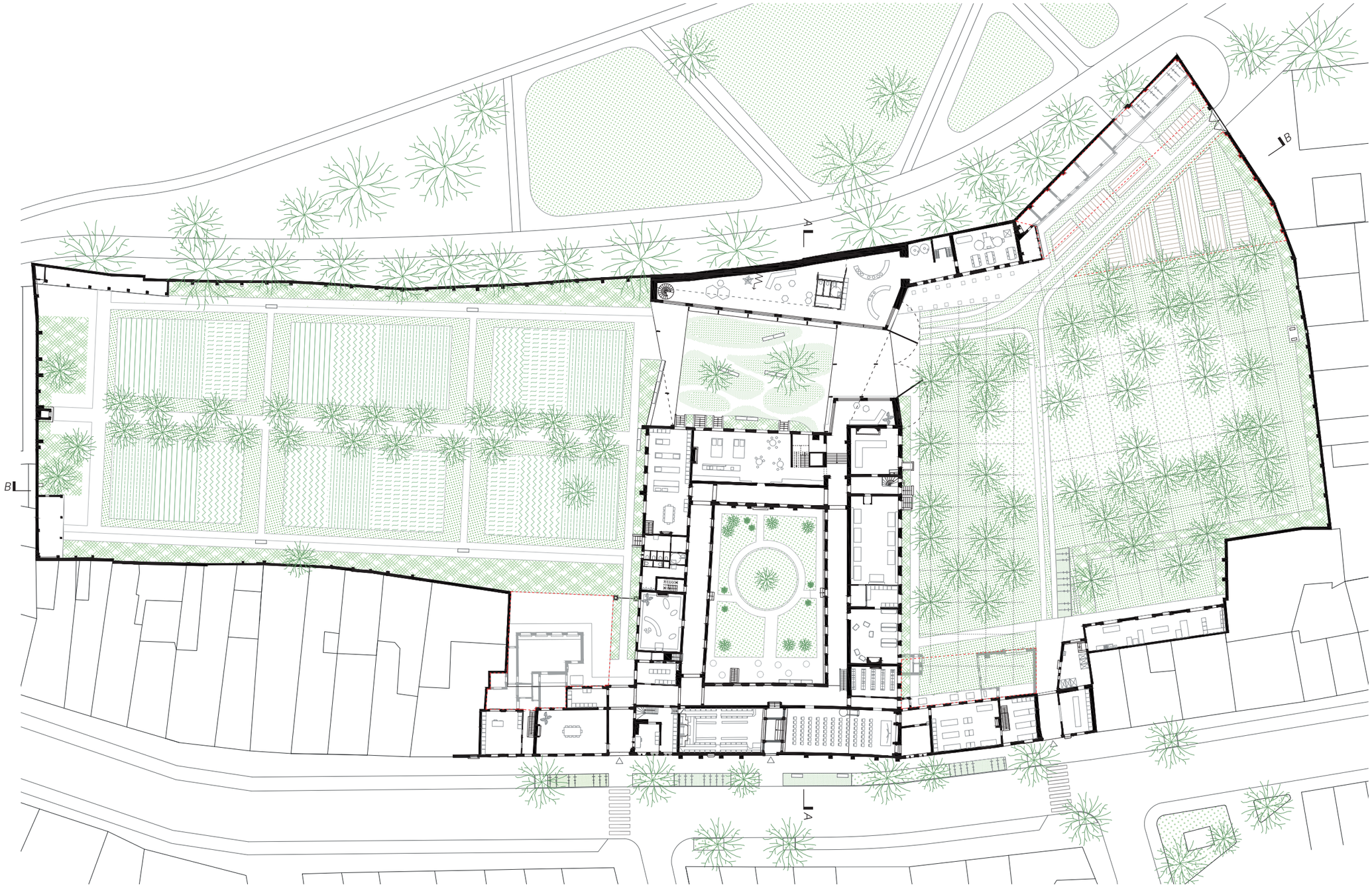

Snede BB

0 5 10 20m

03 Visie op de eerste fase

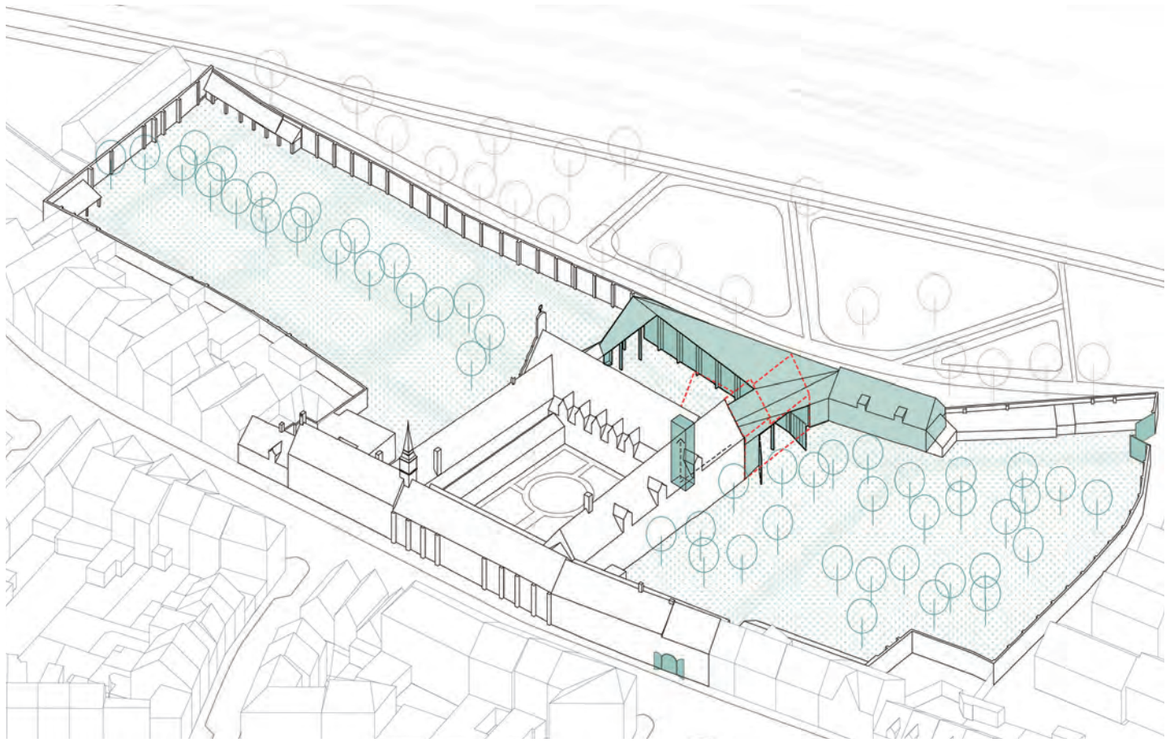

Eerste fase van de werken

Tuinen :
- *Aanleg basisstructuur moestuin*
- *Aanplanting bomen boomgaard*
- *Aanplanting Hortus Connectens*
- *Tijdelijke aanplanting groenaanleg langsheen de tuinmuur in afwachting van terugbrengen van leifruit*

Toegangen tot de site:
- *De poort als inkom tot de abdijtuin wordt in de Bouveriestraat geaccentueerd.*
- *De toegangspoort voor de brandweer wordt gerealiseerd, evenals de deels verharde (brandweer)weg tot aan de brouwerij. Deze toegang vormt tegelijk een logistieke toegang en een toegang tot de werf.*

Technieken:
- *Technische installatie ten behoeve van bovenstaande gerestaureerde en nieuw gecreëerde volumes.*
- *Beoveld onder de Hortus Connectens, ten behoeve van de boerderij en tevens ten behoeve van een tweede fase.*
- *Toevoegen regenwaterputten voor maximaal hergebruik van regenwater voor de moestuin*
- *Vooronderzoeken stabiliteit van het volledige bestaande gebouw.*

Ingrepen in de bestaande gebouwen:
- *De zone van de wasplaats en moderne keuken wordt gesloopt met demontage van herbruikbare materialen.*
- *Voor de herbruikbare materialen (zie ook duurzaamheid en circulariteit) wordt op de site – langsheen de logistieke toegang – een opslagruimte voorzien.*
- *Realisatie van circulatiekernen met lift in het kader van toegankelijkheid en evacuatie.*
- *Realisatie van de nieuwe ingang in relatie tot de Hortus Connectens.*
- *Respectvolle restauratie van de boerderij en herbestemming tot brouwerij.*
- *Beperkte werken in de bestaande gebouwen om (tijdelijk) gebruik mogelijk te maken ifv beheer en brandveiligheid*

Nieuwbouw:
- *Bouw van de luifel rond de Hortus Connectens en de hierin geïntegreerde boxen.*

In de eerste fase leggen we de focus op het activeren van de Sint-Godelieveabdij. De voorziene som van 4 miljoen wordt maximaal ingezet als hefboom om de site nieuw leven in te blazen en op een gepaste wijze open te stellen. Fase 1 is door ons team vorm gegeven rond het thema Labora. Labora genereert activiteit en betrokkenheid om de plek te doen herleven. Zo wordt de abdij op korte termijn ter beschikking gesteld van de Bruggeling en de toerist en blijft het trouw aan zijn oorsprong.

03.01 Een hefboomproject

Om dit te realiseren, wordt het budget ingezet op het activeren van de tuinen als plekken voor stadslandbouw, het introduceren van de nieuwe ‘Hortus Connectens’ met het bijhorende paviljoen, het restaureren van de boerderij en het integreren van bijhorende duurzame technieken.

De tuinen worden onmiddellijk aangepakt want zij zorgen voor een onmiddellijke verbetering van de plek. De moestuin wordt conform de historische geleding heraangelegd. Zo ontstaan 6 plantvakken voor de stadslandbouw die met het Brugs Foodlab wordt ontwikkeld. De boomgaard wordt heraangeplant met fruitbomen. We doen dit in eerste fase zodat de bomen de tijd krijgen om te groeien.

Centraal tussen de moestuin en boomgaard wordt de Hortus Connectens en paviljoen gerealiseerd. Deze plek speelt een cruciale rol in het masterplan en kan vanaf dag 1 zijn rol spelen als connector tussen abdij en slot, en tussen moestuin en boomgaard. Via deze plek wordt ook het boerderijvolume mee ontsloten en betrokken in deze centrale werking.

De boerderij wordt eveneens in de eerste fase gerestaureerd en herbestemd. We kiezen voor het onderbrengen van de brouwerij in het boerderijvolume. Mocht er zich nog geen kandidaat aangemeld hebben voor de uitbating van de brouwerij dan is een andere wervende functie hier eveneens mogelijk. De boerderij is een plek van productiviteit. Het is een aantrekkingspool van de abdij die bezoekers van ver (toeristen) en nabij (omwonenden of lokale ondernemers) aantrekt. Een nieuwe bestemming in de boerderij lokt nieuwsgierigen binnen die op hun weg naar de brouwerij het verhaal en de ziel van de plek ontdekken. Het bier wordt geproefd en wordt samen met een picknick geconsumeerd in de abdijtuin.

Tegelijk ontdekt de bezoeker meerdere aspecten van zowel de abdij als het slot. De bezoeker maakt in het abdijpunt kennis met de aangeboden lokaal geproduceerde voedingswaren (honing, confituur, groenten, fruit, kruiden, thee,...) en met de creaties van de makers (kunstenaars, ambachtslui).

In het abdijpunt krijgt de bezoeker eveneens informatie over de plek en de ziel ervan. Dit kan aan de hand van informatiepanelen of beeldschermen voorgesteld worden.

Op de grens van het paviljoen en het slot wordt een nieuwe ontvangstruimte voor gastvrije ontvangst toegevoegd. Via een lift en een nieuwe trap wordt het slot volledig toegankelijk. Zo kan de werking in het slot actief blijven en zelfs worden gemaximaliseerd:

- Verhuur aan externen voor besloten bijeenkomsten of studiedagen
- Verhuur van de kerk als repetitiezaal voor een koor of een muziekgroep
- Verhuur van de kamers van het dormitorium als inspirerende werkplek
- Verhuur/ ter beschikking stellen van ruimtes voor studenten in de blok
- ...

Er wordt eveneens een deel van het budget gereserveerd om kleine ingrepen te doen in het slot zodat een aantal permanente kantoren of ateliers nu al verhuurd kunnen worden.

In afwachting van de realisatie van volgende fases voorzien we tijdelijke invullingen, bijvoorbeeld een bloemist, een zomerbar met bio drankjes, een tearoom als trigger voor de toekomstige ambachtelijke bakkerij,... om zo de randen rondom de boomgaard zoveel mogelijk tot leven te wekken.

03.02 Restauratie boerderij

De boerderij wordt in de eerste fase herbestemd tot brouwerij. Zo wordt de ruwe diamant geherinterpreteerd als plek van productie en opengesteld voor het publiek.

De parameters waaraan voldaan moet worden om het gewenste programma voor de brouwerij hier te integreren zijn afgetoetst en laten dit toe. De bierproefruimte wordt gekoppeld aan het abdijpunt in het nieuwe volume. Alle logistieke ondersteuning kan door het nieuwe volume aangeleverd worden. Zo zijn de ingrepen op het erfgoed minimaal. De biervaten worden op het gelijkvloers in de grootste ruimte ondergebracht. De verticale circulatie naar de eerste verdieping blijft behouden. Indien gewenst kan deze verdieping via de nieuwbouw ontsloten en zelfs integraal toegankelijk gemaakt worden.

De verdieping kan polyvalent ingezet worden als verbruiksruimte, als ruimte voor vergaderingen of een lezing,...

De boerderij – de restauratie van de ruwe diamant

Voor de opmaak van het restauratiedossier van de boerderij zullen wij enerzijds vertrekken vanaf de reeds uitgebreid beschreven pathologie in Deel II 'Inventaris en Pathologie' van de opdrachtdocumenten, en anderzijds vanuit onze eigen bevindingen ter plaatse, gesitueerd binnen de beslissingen vanuit de herbestemming tot brouwerij.

De resultaten uit de nog uit te voeren vooronderzoeken, zoals onder andere het funderingsonderzoek, het stabiliteitsonderzoek, vorst- zout- en vochtproeven,... zullen ons bijkomend de nodige inzichten verschaffen.

Ongeacht de aard van de ingrepen, gaan wij steeds voor een holistische aanpak: elk aspect, hetzij structuur / erfgoedwaarde / techniek / gebruikscomfort / energetische optimalisatie / duurzaamheid wordt vanuit een overkoepelende visie benaderd. Wij streven naar ingrepen en materialen die het beste de erfgoedwaarden vertalen én die mogelijk maken dat er nieuwe kwaliteiten kunnen ontwikkeld worden.

Voor de boerderij streven we ernaar om maximaal het bestaande uitzicht en karakter te behouden.

In eerste instantie dient het gebouw bouwtechnisch en -fysisch in orde gezet te worden. Hierbij worden de diverse oorzaken van degradaties, vocht, aantastingen door insecten, aantastingen door zouten, enz weggenomen.

Ook worden de structurele elementen nagezien en hersteld waar nodig. Dit gaat om het innaaien van scheuren, het vervangen van verweerd en/of slecht uitgevoerde herstellingen van metsel- en voegwerk, het vervangen/ herstellen van aangetaste balken (waarbij steeds eerst geopteerd wordt voor – gedeeltelijke – houtvervanging), enz.

Waar nodig worden nieuwe constructieve elementen toegevoegd, zoals een vloerplaat in gewapend beton en indien nodig de onderschoeiing van muren.

Daarnaast worden de niet-constructieve elementen aangepakt, zoals de restauratie of reconstructie naar model van het houten schrijnwerk, het herplaatsen/herstellen van gedemonteerde vloeren (voorafgegaan door de uitvoering van een nieuwe ondervloer, voorzien van isolatie, vochtkering en de nodige technieken), het afwerken/ isoleren van de binnenzijde van de buitenmuren met dampopen materialen/systemen, enz.

Gebruikscomfort en isolatie vormen een belangrijk onderdeel in het totaalplaatje van de herbestemming. Het isoleren van het dak is een eerste stap in het energetisch optimaliseren van de boerderij. De manier waarop de isolatie wordt geïntegreerd – als sarkingdak of tussen de kepers – zal na de studie bepaald kunnen worden. Ook voor de vloer, gevels en buitenschrijnwerk zal onderzocht worden welke techniek het meest aangewezen is. Bij elke van deze ingrepen zullen de consequenties in kaart worden gebracht en de impact worden afgetoetst.

Ons team streeft naar een duurzame aanpak, afgestemd op het erfgoedverhaal (zie ook hoofdstuk Duurzaamheid). Zo krijgt het erfgoed dat nu leeg is komen te staan weer een waardevolle toekomst.

Impressie vanuit de boomgaard

restauratie boerderij
B - architecten
- Abdij van Averbode

referentie zorgvuldige restauratie
JUXTA - Gruuthusenmuseum Brugge

referentie paviljoen die zich opent en sluit naar de omgeving
Robbrecht & Daem architecten - Middelheimpark Antwerpen

Impressie vanuit de moestuin

Het paviljoen en de Hortus Connectens zijn als een samenwerkend geheel ontworpen. Ze vormen een flexibele poort tot het slot en de moestuin. Het paviljoen articuleert de plek, het omarmt de nieuwe Hortus.

Het paviljoen als een flexibele poort en drempelruimte

De integratie van poorten in de architectuur laat toe om deze zone als buffer te laten functioneren en de grens tussen abdij en slot volgens wens meer of minder af te sluiten. Het slot en de moestuin kunnen worden opengesteld of afgeschermd afhankelijk van de wensen van nieuwe functies op de site, seizoenen, evenementen... Op die manier ondersteunt het paviljoen de integriteit van het slot.

Het paviljoen wordt gekenmerkt door een specifieke dakvorm. De geplooide dakvorm is een vertaling van de overgang tussen de boerderij en het klooster. Op die manier zoekt het paviljoen een aansluiting met het slot en de boerderij en verbeeldt het de overgang tussen abdij en slot. De materiaalkeuze in staal laat toe deze verbindende architectuur visueel te maken. Het dunne materiaal wordt als een origami rond de Hortus Connectens geplooid.

Het paviljoen vormt een begrenzing van de ruimte maar levert tevens opportuniteiten voor bijzondere belevingen. Het fungeert als poort, doorgangsruimte en tevens als verblijfsruimte. In aansluiting met het abdijpunt kunnen er bij regenweer bijvoorbeeld lokale producten worden geproefd onder de luifel.

Het paviljoen als plek van ontvangst en creatie

Langsheen de tuinmuur ontstaat een bijzondere plek. Deze ruimte is een extrapolatie van het rustpaviljoen van de zusters. De beschutte ruimte biedt mogelijkheden om te werken en te creëren met zicht op de Hortus Connectens. Een bijzonder inspirerende plek.

In aansluiting met het slot wordt een tweede ontvangstkamer voorzien. Onder de luifel wordt de bezoeker gastvrij ontvangen voor een concert, een boekvoorstelling, een workshop... Deze ingang fungeert als het verlengde van de abdij-ingang via de boomgaard.

Een duurzame en verbindende architectuur

De stalen architectuur zoekt bewust een bepaald contrast met het bestaande patrimonium. Door zijn abstracte vorm gaat de uitbreiding niet in concurrentie met het bestaande erfgoed. De elegantie van het staal straalt het karakter uit van een paviljoen, waardoor de toevoeging lichtheid en transparantie toont zodat de bestaande gebouwen de hoofdrol blijven spelen. De vorm en abstractie van het materiaal maken van de plek een kernplek met een eigen identiteit.

De stalen structuur wordt opgebouwd uit de moderne vertaling van kruisribgewelven, als referentie naar de archetypische sacrale architectuur. Dit geeft de ruimte onder de luifel een uniek karakter die het sacrale verhaal van de site op een hedendaagse manier mee uitdraagt. Deze structuur geeft uitstraling aan de plek en geeft deze mee vorm als genereuze buitenruimte.

De stalen luifel wordt ontworpen als een structuur die robuust is en een lange levensduur heeft en waaronder een aantal binnenvolumes worden voorzien die aanpasbaar zijn in de tijd. De luifelconstructie die de kernwerking van de Hortus Connectens kan garanderen, los van het programma of de gebruikers. Op die manier is het ontwerp een robuust en langdurig antwoord op de vraagstukken in het masterplan, zonder de toekomst te willen vastleggen of mogelijkheden uit te sluiten. De binnenruimtes worden als aparte layers onder het dak geschoven. Deze volumes zijn losstaande boxen die als het principe van “plug and play” ingeschoven worden. Dit geeft een uiterste flexibiliteit om de volumes aan te passen in de tijd. Deze kunnen uitgebreid worden naar gelang de noden van de site. Het ontwerp genereert een grote hoogte, dit biedt de mogelijkheid om de volume te voorzien van mezzanines en op die manier de bruikbare oppervlaktes te maximaliseren.

Het loskoppelen van de buiten- en binnenschil biedt de mogelijkheid om de volumes te realiseren met herbruikte materialen. De structuur wordt maximaal als demonteerbare structuur voorzien zonder gelijmde verbindingen om aanpassing in de tijd mogelijk te maken. Dit zorgt voor mogelijke uitbreidingen in de toekomst. Bovendien genereert dit principe flexibiliteit om in te spelen op beschikbare budgetten. De binnenruimtes kunnen worden gerealiseerd naar gelang de noodzaak.

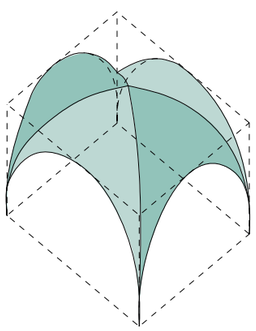

Prinicpe kruisribgewelven

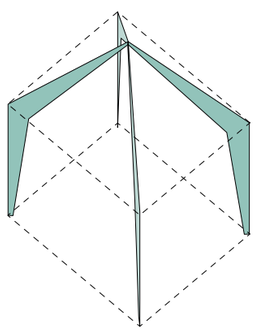

Interpretatie kruisribgewelven

Materialenpallet

Verschillende scenario's voor gebruik van het paviljoen

Scenario - buitenruimte

Scenario - binnenruimte atelier

Scenario - binnenruimte abdijcafé

Niveau 0

0 2 5 10

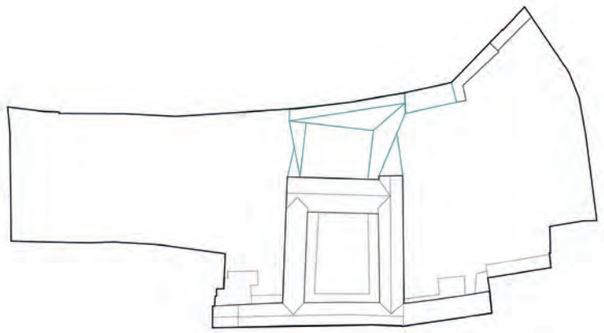

Niveau +2

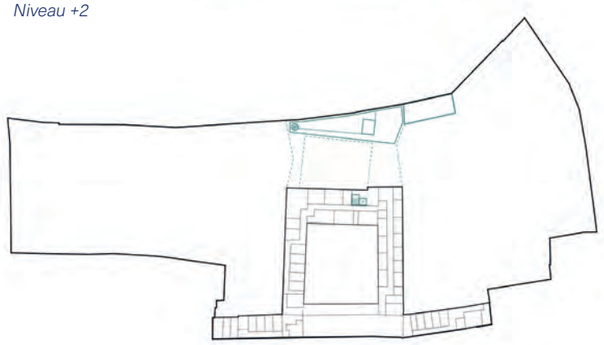

Niveau +1

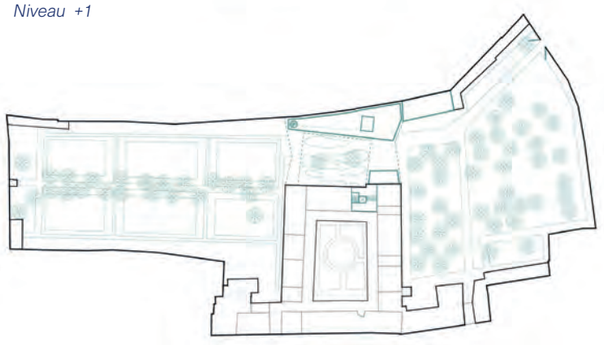

Niveau 0

Zuidgevel

Snede AA

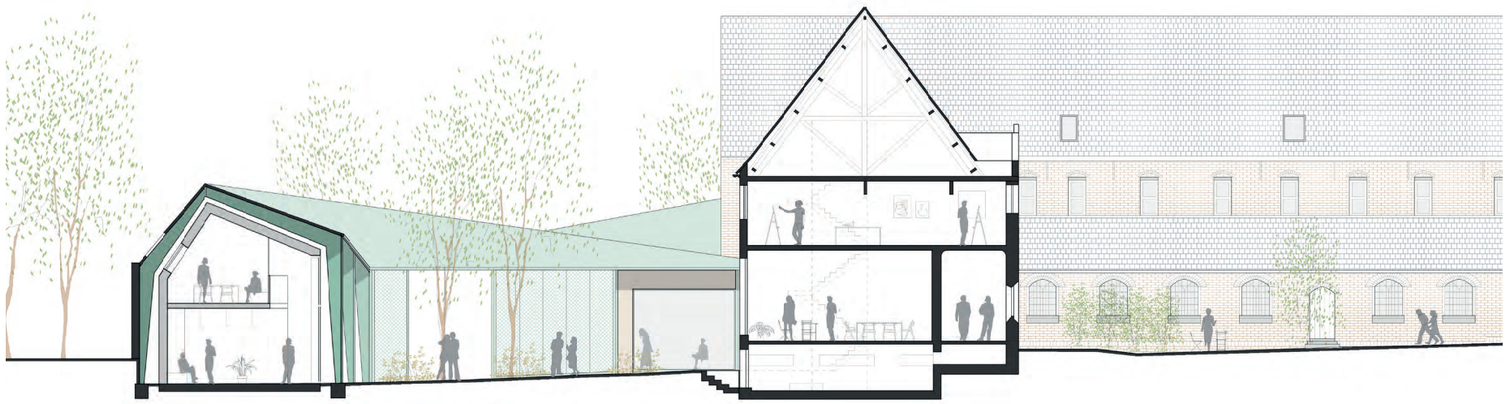

Snede BB

04 Integrale duurzaamheid

Globale duurzaamheid gaat verder dan het ‘people, planet, profit’ model. Een duurzaam gebouw en duurzame omgeving tracht in al zijn facetten bij te dragen aan een duurzame samenleving. Een integraal duurzaam ontwerp zoekt naar de mogelijkheden die de locatie te bieden heeft, het bevordert circulariteit, maakt flexibel gebruik mogelijk en zorgt voor een hoog comfort voor de gebruikers het hele jaar door. Het heeft voldoende aandacht voor het beperken van waterverbruik, de onderhoudskost enz. Al deze elementen zullen in het masterplan worden geïntegreerd. Ambities zullen worden geformuleerd voor zowel de eerste als alle volgende fases. Deze ambities zijn een minimum.

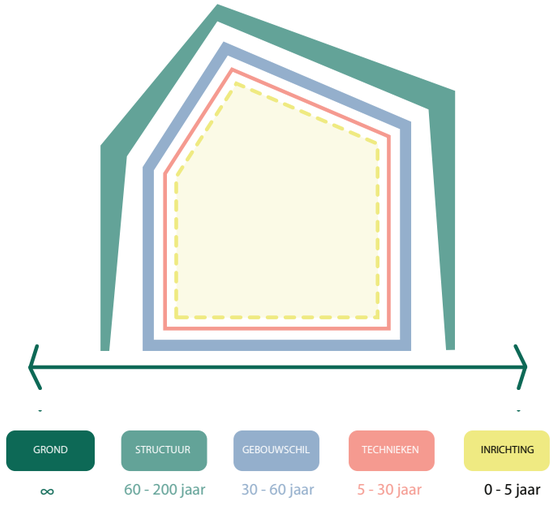

Lagenmodel volgens Stewart Brand

04.01 Bouwkundige duurzaamheid

Hardware afstemmen op de regelgeving – flexibel gebruik en toekomstgerichte ingrepen

Zowel het nieuwe paviljoen als het bestaande erfgoed kunnen beschouwd worden als een ontwerp “in lagen”. Er is in beide gevallen sprake van een vaste structuur waar nieuwe flexibele lagen, zoals technieken en afwerking, worden in verwerkt. Dit is volgens het lagenmodel van Stewart Brand. Het bestaande gebouw vormt zo de vaste buitenschil die een lange levensduur doorstaat. Bij een veranderende functie of nood, kunnen aanpassingen worden doorgevoerd aan indeling of technieken zonder aan de structuur te raken. Dit laat niet enkel toe dat het gebouw zich veranderlijk en flexibel kan aanpassen, maar ook dat er op een bewuste manier met beperkte materialen omgegaan kan worden. Om het Sint-Godelieveklooster klaar te maken voor de toekomst zijn er enkele functionele ingrepen noodzakelijk aan de bestaande hardware, alvorens de invulling verfijnd kan worden.

Deze ingrepen zijn:

- toevoegen van trapkernen: deze zijn in een minimale situatie niet noodzakelijk voor het huidige gebruik, maar geven het gebouw een grote flexibiliteit naar de toekomst. We willen vandaag geen opties uitsluiten maar een genereus geheel vormen die meerdere gebruiken toelaat.
- aanpassingen ifv toegankelijkheid om het gebouw maximaal toegankelijk te maken voor alle gebruikers: toevoegen lift, doorsteken in het gebouw, toevoegen hellingen. Kortom, de hardware futureproof maken.
- ingrepen om daglichttoetreding te optimaliseren in de donkere ruimtes.
- voorzien van logistieke infrastructuur zoals sanitaire voorzieningen, berging, poetslokaal,...
- aandacht voor het personeel door het voorzien van een kleed- en bergruimte.
- voorzien van een conciërgewoning

De nieuwe invullingen, nieuwe scheidende wanden en interieurtoevoegingen behoren tot de ‘binnenschil’. Deze worden gericht toegespitst op de specifieke gebruiker. Het schema van Stewart Brand toont dat deze een kortere levenstijd hebben, omwille van veranderende gebruikers van het gebouw, veranderende noden... Hier stelt het masterplan de ambitie om deze toevoegingen te voorzien met lichte constructies, demonteerbaar waar mogelijk (voorbeeld het principe van Juunoo), om een duurzaam potentieel op te bouwen naar de toekomst.

Dankzij de consequente visie op flexibiliteit en robuustheid en de ‘levensduur-lagen’, maakt het ontwerp het mogelijk het gebouw met minimale impact te vernieuwen en zo de levensduur te verlengen.

04.02 Ecologische duurzaamheid

Circulariteit = Ruimtelijk en sociaal kapitaal opbouw

Circulariteit is eigenlijk terugbetaalbaarheid in de toekomst. Een project als de nieuwe toekomst voor de Sint-Godelieveabdij heeft een voorbeeldfunctie op veel vlakken. Circulariteit hoort daar ook bij. Circulariteit is niet alleen herbruikbaarheid, aanpasbaarheid of het vermijden van afval. Circulariteit gaat niet alleen over het materiaaltechnische, maar het heeft ook een sociaal maatschappelijk luik én circulariteit is in onze ogen eigenlijk de opbouw van ruimtelijk en sociaal kapitaal. En dat is volgens ons ook de grote ambitie van dit project.

Alles komt terug : spaarzaam en circulaire : een visie

Vanaf nu: Circulariteit start vandaag! Dit doen we door maximaal te werken met wat er is en door het ruimtelijke potentieel van een plek te optimaliseren. Selectiviteit is daarbij het sleutelwoord.

Empatisch antropologische inzichten en continuïteit zijn een belangrijk luik van circulariteit omdat ze rekening houden met een materiaal cultuur. Het gaat dan ook over het immateriële erfgoed. We willen bekijken hoe het verhaal van de plek ook een plaats kan krijgen in de nieuwe toekomst. Ook dat is een onderdeel van de circulaire economie!

Alles is continu in verandering en ontwikkeling. Daar houden we rekening mee. We hebben dan ook geen nood aan permanente oplossingen voor tijdelijke en veranderende behoeftes, maar aan een dynamische gebouwde omgeving die samen met de wijzigende maatschappij, technische ontwikkelingen en gebruikerseisen kan evolueren. We stellen voor om een werkelijk duurzaam en circulair project te realiseren. De begrippen duurzaamheid, circulariteit, bio-based en dergelijke zijn geen dogma’s. Circulaire bouwen is geen doel op zich, het is een middel om de belangrijke transitie waar we voor staan te bereiken.

Een goed ontworpen gebouw dat gebruikers vreugde bezorgt en het welzijn verhoogt, zal langer in gebruik blijven en hierdoor ook duurzaam zijn. Lichtrijke, open ruimtes, met kwalitatief groen, aantrekkelijke zichten en voldoende intimiteit en mogelijkheid tot toe-eigening door de gebruikers zijn hierin cruciaal. Ruimtelijke duurzaamheid houdt daarnaast ook een efficiënt ruimtegebruik in, waarin een maximale toekomstgerichte aanpasbaarheid en robuustheid de pijlers vormen.

Vanuit het perspectief van de circulaire economie wil het project inzetten op de korte keten en de sociale economie. Lokale productie, lokale kennis kunnen sleutelstukken zijn en de toekomst van de Sint-Godelieveabdij nog meer verankeren met de buurt en omgeving (zowel bewoners, ondernemers als bezoekers). Het proces van de werken naar de nieuwe toekomst wordt toegankelijk gemaakt. De restauratiewerken kunnen ingezet worden als publieke hefboom. Het participatieve traject van de Sint-Godelieveabdij wordt verder gezet. Ook dat is circulariteit want het ondersteunt het begrijpen van de ingrepen en het bouwt kennis op in de omgeving.

We houden rekening met een zeer aanpasbare indeling. We zien dit project duidelijk als veranderingsgerichte structuur. De ingrepen laten groei en krimp toe. Ze laten toe om in te spelen om wijzigende inzichten, gebruikers en ruimtevragen.

Aanpasbaar, evolutief en herbruikbaar, groei en krimp

Materiaalkeuze : reduce - reuse - recycle

De meest duurzame grondstof is deze die men niet verbruikt. Bovenaan staat het principe om het gebruik van grondstoffen zo sterk mogelijk te beperken. We willen veel aandacht besteden aan het gebruik van materiaal uit eigen streek. We zetten in op een gesloten grondbalans; we maken materiaalkeuzes op basis van LCA- gebaseerde classificatiesystemen en met onderbouwde herkomst van materialen (responsible sourcing). We stellen voor om waar mogelijk gerecupereerde materialen te gebruiken. De nieuwe materialen die we in het project brengen beschouwen we als een materialenbank van soms

modulaire, demonteerbare en herbruikbare elementen aan het einde van de levensduur van de nieuwe functie. Bij voorkeur zijn ze van hergroeibare oorsprong, gerecycleerde materialen en/of goed herbruikbare materialen Dit maakt veranderingsgericht bouwen en aanpasbaarheid in gebruik mogelijk.

Inventaris, reiniging, opslag en hergebruik

Voorafgaand aan afbraakwerken zal een inventaris van herbruikbare materialen opgesteld worden. Net zoals de zusters deden, gaat er niets verloren. Het proces wordt gedocumenteerd en de inzichten worden publiek gedeeld. Zo kan de reiniging van de materialen gebeuren in een atelier ter plaatse (zoals vroeger er bij ieder groot project een schrijnwerkerij of steenkappers atelier in situ geïnstalleerd werd.) De materialen blijven ter plaatse en krijgen een nieuwe bestemming.

Experiment en prototype

Binnen een circulair project moet er altijd ruimte zijn voor experiment en prototype. Zowel tijdens de ontwerpfase en de uitvoeringsfase als tijdens de levenscyclus van het project. Er moet ruimte zijn voor duidelijk afgelijnde onderzoeken en gecontroleerde experimenten. Op die manier kan er ingespeeld worden op nieuwe inzichten en opportuniteiten die zich aandienen (zoals de onvoorspelbare beschikbaarheid van interessante materialen).

We zien in de nieuwe toekomst, in de actualisering van de Sint-Godelieveabdij ook een unieke kans om het circulaire, korte keten en bijzonder bewust omgaan met de fysieke materie een mooie symbiose met het transcendente van de plek.

FASE 1 de start van een duurzaam proces

De gebouwen die in fase 1 voorzien zijn om af te breken zijn integraal in kaart gebracht teneinde de materialen in deze (en in volgende) fase te kunnen recupereren. Metselwerk, pannen, stenen en houten vloeren, binnen- en buitenschrijnwerk, houten structurele elementen,... zijn opgemeten om na demontage voor hergebruik in te zetten. Op de site wordt een opslagplaats voorzien om deze gedemonteerde materialen tijdelijk te stockeren in afwachting van een nieuw leven.

Onze ambitie is in eerste instantie om minimaal 40% van deze materialen op de site een nieuw leven te geven:

- Hergebruik in de volumes van het paviljoen in eerste fase
- Recuperatie ten dienste van de restauratie van de historische volumes in deze en volgende fases (paramentsteen, constructiehout, vloer- en wandtegels, houten plankenvloeren,...)
- Ter beschikking stellen van materialen aan kunstenaars

In tweede instantie is de ambitie om gerecupereerde materialen buiten de site te gebruiken en de samenwerking met rotor, opalis,.. te bekijken.

In derde instantie het aanwenden van duurzame nieuwbouwmaterialen met lange levensduur, inzetten op natuurlijke (isolatie)materialen, beperken van verbindingen waardoor ingezet kan worden op demonteerbaarheid ifv het circulair potentieel en aanpasbaarheid naar toekomstige wensen.

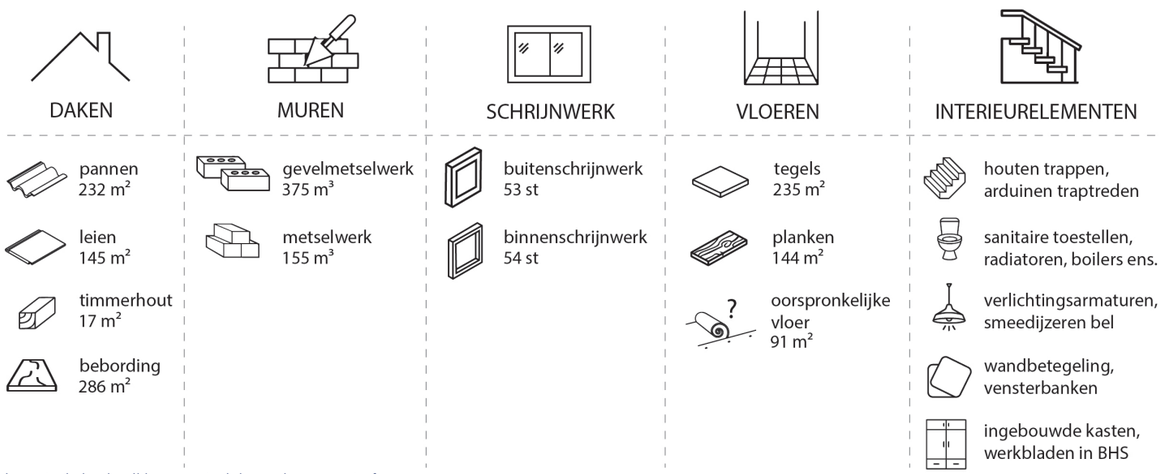

Inventaris herbruikbare materialen - sloop eerste fase

04.03 Duurzaam management

Van bij het ontwerp worden door ons team het duurzaamheidsprincipe en de gestelde ambities bewaakt. Dit uit zich binnen de samenwerking van ons team waarbij we mekaar stimuleren om onze ambities nog hoger te stellen. Werken met BIM zorgt voor een geïntegreerd proces. Alle principes van architectuur, stabiliteit, technieken, akoestiek, ... zijn geïntegreerd en reeds in ontwerp volledig op mekaar afgestemd wat zorgt voor het coherent verhaal dat aan de bouwheer en de aannemer kan doorgegeven worden. Waar zowel tijdens werf als naar gebouwbeheer in de toekomst mee aan de slag kan worden gegaan.

Tijdens de uitvoering van de werken worden deze ambities ook van de aannemer geëist. Er dient respect en aandacht te zijn voor de plek. De hinder van de werken dient tot een minimum beperkt te worden zodat tegelijk de hinder voor de omwonenden geminimaliseerd wordt. Afvalbeheer(plan) en opvolging van recupmateriaal van bij de aanvang tot voorbij het voltooien van de werken door het opslaan van recupmateriaal voor de toekomst. Aandacht voor water- en energieverbruik gedurende het ganse traject, inclusief het aanleveren van duurzame nieuwe materialen die voldoen aan de gestelde ambities.

04.04 Duurzaamheid op mensenmaat

kansen voor ontmoeten en beleven

De site kan door zijn variëteit aan tuinen en ruimtes kansen scheppen tot ontmoeten op verschillende niveaus. Het project is genereus en stelt zich open voor nieuwe verhalen. De inhoud die de Sint-Godelieveabdij doorheen de jaren opgebouwd heeft, samen met het erfgoed op de site versterken de sfeer van het geheel. De dualiteit van slot en abdij, van intimiteit versus ‘reizen naar morgen’ voor toeristische activiteit wekken een nieuwsgierigheid op die ontmoetingen stimuleert:

- Binnen de generositeit van de abdij is er overal ruimte voor bezinning en zelfreflectie.
- In de tuinen ontmoeten buren elkaar, de buurtwerking wordt versterkt en gestimuleerd.
- Op de maakplekken ontmoeten kunstenaars, ambachtslui, bezoekers, toeristen en geïnteresseerden elkaar, ze bezielen de plek elk vanuit hun eigen kunnen.
- De inspirerende werkplekken zetten aan tot inspirerende ontmoetingen
- De nieuwsgierige passant, de toerist,... wordt gastvrij ontvangen en uitgenodigd om de plek mee te bezielen.

04.05 Energetische duurzaamheid

“Onder een duurzame ontwikkeling wordt een ontwikkeling verstaan die voorziet in de behoefte van de huidige generatie zonder daarmee voor de toekomstige generaties de mogelijkheid in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien.”

Parameters als rationeel energieverbruik, veiligheid van de installaties en verantwoord omgaan met de beschikbare materialen en eigenlijke materiaalkeuze zijn belangrijke pijlers in het streven naar duurzaamheid.

Dit komt in eerste instantie op neer om een rationeel energieverbruik na te streven, hetgeen rechtstreeks voortvloeit uit het Kyoto en COP21 akkoord met onder andere als doelstelling het sterk reduceren van schadelijke CO2-emissies van de gehele gebouwde omgeving.

Een gebouwontwerp moet bovendien steeds ten dienste moet staan van zijn uiteindelijke gebruikers en naast een streven naar duurzaamheid te allen tijde ook een comfortabele leefomgeving dient te bieden. Duurzaamheid en comfort zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden en enkel een evenwicht tussen deze beide, soms uiteenlopende, uitgangspunten kan leiden tot een holistisch gebouwontwerp dat tegemoet komt aan alle noden.

Daarnaast kan het belang van het betrekken van een totale duurzaamheidsvisie reeds van bij de eerste pennenstreek niet voldoende benadrukt worden. Bijgevoegde grafiek geeft dit belang op een kwalitatieve manier aan, waarbij vooral duidelijk moet zijn dat de eerste beslissingen op een gefundeerde manier nemen een enorme impact zal hebben op de verdere uitwerking en realisatie van het project, zowel op niveau van projectplanning als op budgettair vlak.

Isolatie- In een restauratieproject is de hamvraag steeds de exploratie naar mogelijkheden van isolatie. Een keuze

dient dan ook steeds gemaakt te worden tussen een upgrade inzake energieverbruik en comfortgevoel, tot een hedendaags niveau, of het behoud van erfgoedwaarden, waarbij toegevingen worden gedaan op het technische vlak.

Als architect waken we over het evenwicht tussen restauratie en isolatie. We isoleren maximaal maar zonder de randvoorwaarden van het erfgoed uit het oog te verliezen. Isolatiepakketten worden afgestemd op de detailleringen en verhoudingen van de gebouwonderdelen en de bouwfysische impact op het erfgoed. We isoleren vloeren, daken, wanden en voorzien verdunde isolerende beglazing waar mogelijk. De ramen worden beoordeeld volgens het afwegingskader van het Agentschap. Zo zal bijvoorbeeld het glas vervangen worden door monumentaal dubbel glas, met een buitenblad met wemelende oppervlaktestructuur zodat de klassieke uitstraling behouden blijft, maar energetisch gezien een stuk beter is.

Maximaal behoud van het historisch materiaal en hiervoor een duurzame toekomst genereren gaat samen met correcte keuzes inzake isoleren. Het belangrijkste voorbeeld hiervan is de vorstvastheid van de paramentstenen, wat via een vooronderzoek wordt bepaald. Wanden zijn vochtregulerende systemen en de isolatie (kalkhennep) vervult hierin een belangrijke taak.

Indicatief geven we in de tabel het ambitieniveau weer dat we trachten aan te houden. Dergelijke isolatiepakketten/ U-waarden moeten volstaan om de netto energiebehoefte tot een minimum te beperken, ook al worden er voor deze onderdelen van het gebouw geen specifieke eisen opgelegd door de EPB-regelgeving, wij streven naar het duurzaam energetisch optimaliseren van de historische volumes.

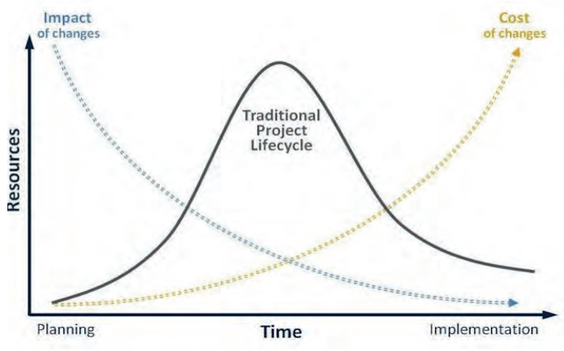

Grafiek impact implementatie duurzaamheid

Vertaling naar een technisch concept

Ventilatie - Vanuit energetisch oogpunt wordt gekozen voor ventilatiesysteem D. Hierbij brengen luchtgroepen mechanisch verse lucht binnen in de verblijfsruimtes en voeren tevens de vervuilde lucht af ter hoogte van het sanitair, de bergingen en circulatiezones. De luchtgroepen worden uitgerust met een warmtewisselaar, waarbij energie overdracht gerealiseerd wordt tussen de verse lucht en de afblaaslucht. Op die manier worden de ventilatieverliezen, ten gevolge van het opwarmen van de buitenlucht naar de gewenste comforttemperatuur aanzienlijk gereduceerd. Ook problemen ten gevolge van tocht worden vermeden aangezien de verse lucht, reeds voorverwarmd, ingeblazen wordt.

Klimatisatie: opwekking - Voor de invulling van het technisch installatieconcept voor verwarming en koeling wordt bewust gekozen om geen beroep te doen op fossiele brandstoffen. Deze kaart trekken we omwille van het vermijden van CO2-uitstoot die gepaard gaat met de verbranding van fossiele brandstoffen.

Vanuit dit oogpunt is het een logische keuze om warmtepomptechnologie aan te wenden om zowel de vraag voor ruimteverwarming, koeling en sanitair warm water productie te dekken.

Toepassing van warmtepomptechnologie - De toepassing van warmtepomptechnologie laat toe lokaal beschikbare en hernieuwbare energiebronnen aan te wenden voor de productie van nuttige warmte en/of koude. Door middel van een compressiecyclus wordt energie uit lucht, water of bodem onttrokken en tot een bruikbaar niveau getild. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van elektriciteit, waarvan het aandeel zo laag mogelijk gehouden wordt. De energieprestatie van de warmtepomp wordt aangeduid

Oppervlakte	Gem. U-waarde
Hellend dak (oud/nieuw)	0,22/0,15 W/m²K
Buitengevel (oud/nieuw)	0,20/0,17 W/m²K
Muur in contact met buitengang/ AOR	0,20 W/m²K
Vloeren (oud/nieuw)	0,20 W/m²K
Beglazing	1,00 W/m²K
Ramen	1,35 W/m²K

Ambitieniveau isolatie gebouwschil

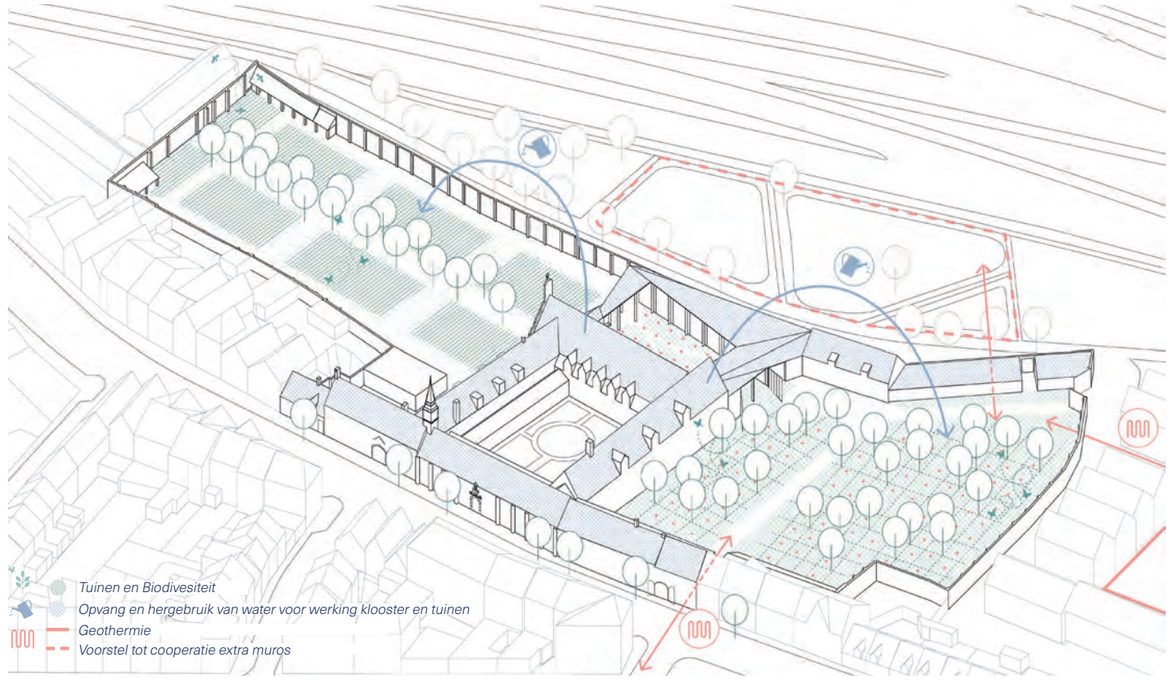

Integratie duurzame technieken intra + extra muros

aan de hand van de COP of 'Coëfficiënt of Performance', bepaald bij vastgelegde testcondities. De COP staat voor de verhouding tussen de elektrische compressorenergie en de beschikbare nuttige hoeveelheid warmte gegenereerd aan de condensorzijde van de warmtepomp. Een COP van 4 betekent dat voor opwekking van 4 kW nuttige warmte, 1 kW elektrische energie en 3 kW hernieuwbare energie aangewend wordt.

Primaire bron: de bodem - Een eerste hernieuwbare bron die aangesproken kan worden is de bodem. In deze opzet wordt een gesloten verticale bodem-warmtewisselaar (of BEO-veld met BEO = boorgat energieopslag) voorzien die afwisselend de functie van koude- en warmtebron zal vervullen. Dit systeem is voorzien van een secundair transportmedium (glycol), dat gekoeld of verwarmd wordt door de ondergrond.

Om in verwarmingsmodus de bronwarmte nuttig te kunnen aanwenden, wordt gebruik gemaakt van een geothermische warmtepomp, die de energie onttrokken aan de bodem zal opwaarderen tot een in het gebouw bruikbare temperatuur.

Bijkomend voordeel van dit systeem is dat tijdens de zomer de ondergrond zich op een lagere temperatuur bevindt en bijgevolg koelte aan de bodem kan onttrokken worden. Hiertoe is niet meer nodig dan een platenwarmtewisselaar en een pomp die de koelte transporteert doorheen het gebouw. Men spreekt in dit geval van 'passieve' koeling.

Dit systeem staat technisch op punt, is internationaal beproefd en werd reeds veelvuldig toegepast op vergelijkbare schaal. Dit systeem wordt positief beoordeeld op basis van de hoge systeem efficiëntie, de lage milieubelasting en het duurzame aspect. Bijkomend kan een dergelijk systeem eenvoudig esthetisch geïntegreerd worden in het gebouwontwerp.

Specifiek voor deze site wordt uitgegaan van een BEO-veld bestaande uit ca. 80 boringen met een diepte van 100 m elk, rekening houdend met het dieptecriterium zoals aangegeven voor betreffende locatie, te raadplegen via de geothermische screeningstool. Een geothermisch systeem vereist het hele jaar door een energetisch evenwichtige bodem. De projectlocatie zal meer behoefte hebben aan

verwarming dan aan koeling. Om dit duurzame systeem op de site in stand te houden, is het idee om afvalwarmte afkomstig van de brouwerij, de nabijgelegen parking ‘t Zand of zelfs de bakkerij te gebruiken om de bodem tijdens de zomer op te laden.

Duurzaam waterbeheer

Het is algemeen bekend dat water wordt ondergewaardeerd. Het is nog steeds een relatief goedkope en overvloedige natuurlijke hulpbron, vooral in de meeste ontwikkelde gebieden van de wereld. Weinig regeringen hebben een nationaal watergebruiksbeleid en er wordt niet veel nadruk gelegd op watergebruik in gebouwen. Recente programma’s voor groen bouwen hebben de problematiek van het watergebruik in de bouw op de voorgrond geplaatst. Het gebrek aan economische drijfveren om zuinig met water om te gaan, heeft er echter toe geleid dat de aandacht vooral uitgaat naar het “laaghangende fruit” van waterbesparing, d.w.z. de vermindering van de hoeveelheid water die op toestelniveau dient geleverd.

Waterefficiënte toestellen - Tot de waterefficiënte sanitaire toestellen behoren: toiletten met ultragering debiet, waterloze urinoirs, kranen met een laag debiet en sensoruitsparingen en douchekoppen met een laag debiet. Het is duidelijk dat deze waterefficiënte sanitaire voorzieningen een bepaald potentieel hebben om het gebruik van zowel drinkbaar als niet-drinkbaar water op de locatie te verminderen.

Opvangen van regenwater en grijswaterrecycling - De tweede stap naar een hogere waterefficiëntie is het opvangen van regenwater en het recycleren van grijs water. Regenwateropvang is het opvangen en opslaan van regenwater dat op daken valt. Het wordt steeds belangrijker in stedelijke waterbeheerstrategieën. Regenwater is een relatief schone waterbron, die slechts een minimale behandeling behoeft (meestal UV-filtratie). In het algemeen kan opgevangen water worden gebruikt voor niet-drinkbare doeleinden, zoals het doorspoelen van toiletten, irrigatiesystemen, sproeisystemen, adiabatische koeling, enzovoort.

Grijswaterrecyclingsystemen vangen het water op dat in gootstenen, vaatwassers, douches en baden wordt gebruikt, reinigen het en voeren het rechtstreeks terug naar toiletten en buitenkranen. Net als regenwateropvang vermindert grijswaterrecycling het waterverbruik aanzienlijk. In tegenstelling tot een regenwateropvangsysteem is grijs water dagelijks in overvloed aanwezig. Een bijkomende optimalisatie binnen het sanitair luik betreft de recuperatie van warmte uit het afvalwater van de douches. Hiertoe is een centrale warmtewisselaar te voorzien die uit het douchewater energie recupereert en afgeeft aan het intredende koude water, dat op deze manier voorverwarmd wordt. Decentrale systemen per douche zijn ook mogelijk.

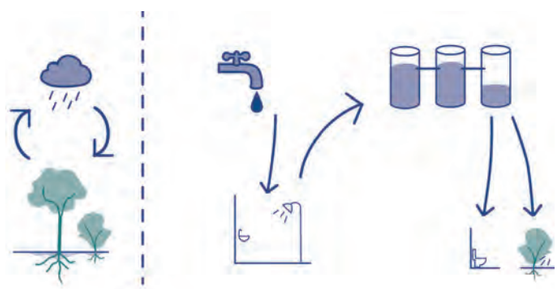

Conceptschema waterrecuperatie

Een duurzame relatie met de buurt

Smart grid - Het concept van een slim netwerk draagt bij tot de visie dat gebouwen niet moeten functioneren als op zichzelf staande elementen, maar als communicerende vaten. Het concept van een slim netwerk moet in staat zijn de vraag van elk van de bouwblokken te controleren en deze te relateren aan de productiecapaciteit, op elk willekeurig tijdstip in de toekomst. Om een echt voordeel te bereiken via dit toegevoegde controlemechanisme, moet de nadruk worden gelegd op energieopslag binnen de gebouwenclusters. Deze opslag moet de gebouwenclusters in staat stellen zo lang mogelijk onafhankelijk van het net te opereren. Aansluiting op het net van een leverancier vindt dan plaats wanneer duurzame energie beschikbaar is of wanneer de opslag is uitgeput.

De ambitie om dit slimme netwerk tot stand te brengen is een langetermijnvisie. Veel grootschalige projecten rond de bouwplaats hebben onevenwichtige behoeften. Dit betreft niet alleen energie (warmte en elektriciteit) maar ook water. We denken aan het evalueren van de mogelijkheid om de site van Sint-Godelieveklooster te verbinden met gebouwen zoals Godshuis de Moor of de Kapucijnenkerk. Er kan een groeiend netwerk van terreinen worden aangelegd naar gelang de behoefte, waardoor de uitwisseling van energie en niet-drinkbaar water het hele jaar door efficiënt kan plaatsvinden.

In deze geest is het mogelijk de projectlocatie op de vesten aan te sluiten om te profiteren van de energie van de vesten. Warmtepompsystemen op basis van rivierwater (RWSHP) worden beschouwd als een van de meest veelbelovende technologieën voor energiebesparing en duurzame ontwikkeling. Het is ook mogelijk om de afvalwarmte van de parking ‘t Zand te hergebruiken om de geothermische bron te herladen.

De projectlocatie heeft een grote hoeveelheid water nodig, met name voor de irrigatie van eetbare planten. Een wijkregenwatertank kan nuttig zijn om het overschot aan water op andere grote daken op te vangen en te verdelen naar gelang van de vraag. Dit zal een consequente hoeveelheid drinkbaar water besparen dat afkomstig is van het stadsnet.

Economische duurzaamheid

De uitdaging is om de Sint-Godelieveabdij voor een langere termijn te vrijwaren voor verval en het optimaal te laten ontplooien waardoor het opnieuw een actieve rol krijgt voor een zo breed mogelijk publiek. Naast de verwachtingen van Toerisme Vlaanderen, zal een duurzame herbestemming idealiter ook een antwoord bieden op de noden van de (boven)lokale gemeenschap rond de site. Het project wordt hierbij binnen een ruimere context van maatschappelijke, ruimtelijke, culturele, vastgoedmatige,... uitdagingen geplaatst.

We kunnen hierbij inspelen op de huidige (al dan niet tijdelijke) behoeften, maar moeten ook klaar zijn voor toekomstige uitdagingen. Alternerende functies, medegebruik en ruimtelijke aanpasbaarheid zijn daarom sleutelbegrippen in een economisch duurzame herbestemming. De weerhouden combinatie van herbestemmingsopties dient voldoende gediversifieerd te zijn, zodat er geen (té grote) afhankelijkheid ontstaat van één bepaalde doelgroep en er evt. kruisfinanciering mogelijk is tussen de opties onderling.

Om al deze aspecten realistisch te kunnen inschatten is een gedegen kennis van diverse (markt)sectoren vereist en de nodige know-how om al deze elementen in een inzichtelijk en wendbaar financieel model te vertalen. Dit houdt o.m. rekening met uitgaven voor investeringen (initieel en vervanging) en voor exploitatie (personeel, onderhoud, ...), mogelijke inkomsten, het gewenste rendement van financiers, optimale beheersstructuren i.k.v. fiscale optimalisatie (o.m. BTW-recuperatie),...

Het inschatten van de financiële consequenties van keuzes inzake het functioneel gebruik of het toekomstig beheer van een site gebeurt bovendien niet eenmalig bij de opmaak van het initieel masterplan; het dient continu bewaakt te worden en minimaal herzien vóór de aanvang van elke restauratiefase of vooraleer substantiële partnerships af te sluiten.

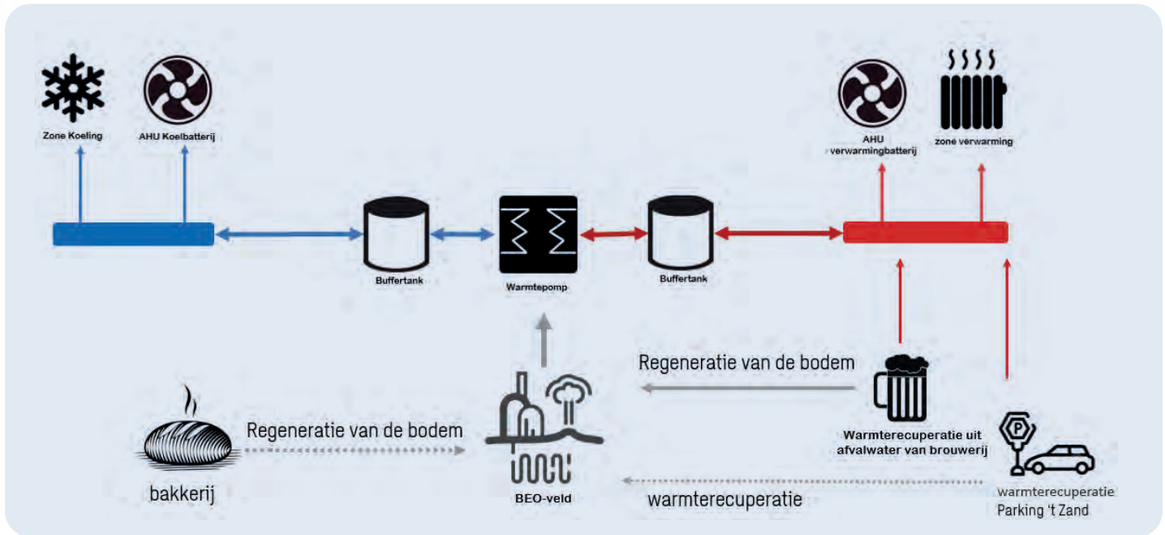

Energetisch concept

05

Nota proces en timing

05.01 Fasering

Ons genereus masterplan laat een grote flexibiliteit toe in fasering. Onze visie vertrekt immers niet van een vast plan maar vanuit een genereuze gedachte die toelaat om de toekomstmogelijkheden af te toetsen volgens de opportuniteiten die zich aandienen. Op die manier kunnen de faseringen verder worden afgestemd op beschikbare budgetten, informatie uit de rendabiliteitsstudie van EY, concrete partners die in het verhaal willen instappen,...

Toekomstige bezielers en budget zijn hier de grootste sturende factoren.

Als de nodige budgetten voorhanden zijn gaan we uit van een ideaal scenario waarbij de volumes van de abdij stuk voor stuk in een logische volgorde gerestaureerd en herbestemd worden. Dit scenario is weergegeven in bijgevoegde axonometrie.

- FASE 1 : niet ingekleurd – maakt deel uit van huidige opdracht, zie toelichting bij fase 1.
- FASE 2 : geel – volume aan de Boeveriestraat ter hoogte van de poort tot de abdij.
- FASE 3 : groen – volume aan de Boeveriestraat ter hoogte van de poort tot het slot.
- FASE 4 : rood – L-vormig volume van het slot (vleugel De Geyter).
- FASE 5 : blauw – L-vormig volume van het slot (kerk en vleugel refter en dormitorium).

Het masterplan voorziet enkele zones waar uitbreiding m.b.v. nieuwbouwvolumes mogelijk is. Deze nieuwbouwvolumes aan de Tabortuin (oranje), het volume ter hoogte van de poort (geel) en ter hoogte van de brandweerdoorgang (paars) haken in op 1 van de bovenstaande fases, deze zijn ruimtelijk gekoppeld aan een logische werftoegang en -inrichting. Hetzelfde geldt voor de restauratie van de tuinmuren.

Als aparte fase voorziet het masterplan ingrepen in het publiek domein ter hoogte van de Boeveriestraat. Deze ingrepen versterken het karakter van de site en tonen de plek op een gepaste manier aan de buurt. De groenaanleg zorgt voor een rustpunt in het straatbeeld. Deze ingrepen vragen een intens overleg met de stadsdiensten. Deze fase staat dan ook onafhankelijk van de andere fases en kan in overleg met de bouwheer en stad Brugge ingepland worden.

Gezien het project op vandaag nog speelt met een aantal onbekenden, namelijk concrete bezielers, onbekendheid over budgetten voor het realiseren van volgende fases, is het belangrijk dat deze fasering voldoende flexibiliteit toe laat. Daarom gaan wij uit van ons genereus masterplan. Bijgevoegd schema is de leidraad om beslissingen te nemen over een volgende wenselijke fase. Deze beslissingsboom stelt de aan- of afwezigheid van de concessienemer centraal. Vervolgens is het budget bepalend om een fase al of niet verder op te splitsen in overkoepelende ingrepen en plaatsgebonden ingrepen.

05.02 Volgorde van de fases

Het activeren en publiek ontsluiten van de site is chronologisch gezien de hoofddoelstelling. De delen van de site die momenteel inzetbaar zijn in hun actuele gebruikstoestand, worden achteraan in de fasering geplaatst.

Chronologisch wordt aldus ingezet op de volumes langs het abdijtraject. Na de eerste fase schuiven wij het volume aan de Boeveriestraat naar voor waar de ambachtelijke bakkerij wordt voorzien, samen met inspirerende werkplekken, ruimtes voor ambachten en kunstenaars. De brouwerij (fase 1) en de bakkerij vormen beiden aantrekkingspolen voor een verschillend publiek. Samen met een proefruimte en een ‘terras’ in de boomgaard brengen deze leven op de site. De producten van de brouwerij en de bakkerij voeden letterlijk het abdijpunt en de bezielers geven elk vanuit hun eigen perspectief meerwaarde aan de beleving van de site. Hun kunstwerken vinden via het abdijpunt hun weg naar het publiek.

Als derde fase wordt het volume langsheen de straat aan de andere zijde van de kerk aangepakt. De gastvrije ontvangst van het slot, personeelsruimtes, de conciërgewoning, logistieke ondersteuning, technische ruimtes en bergingen. Om de site draaiende te houden zal, naar mate de invulling concreter wordt, de noodzaak tot logistieke ruimtes en

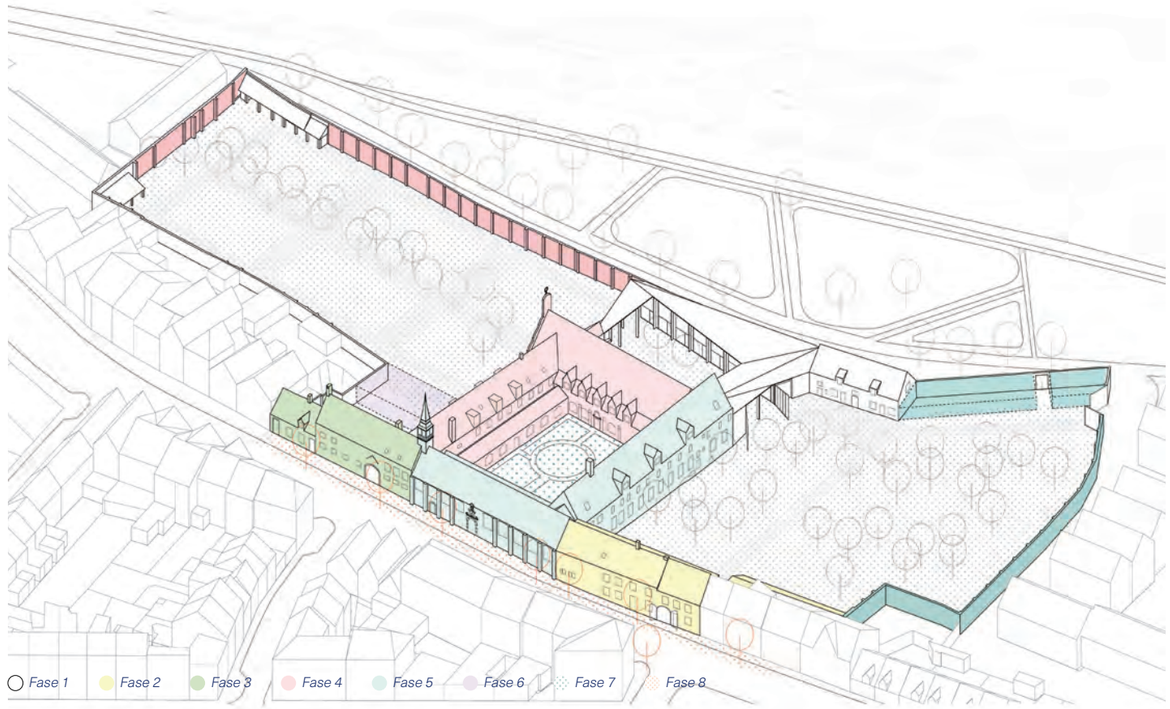

Fasering

permanente aanwezigheid van de conciërge groter worden. De gastvrije ontvangst is reeds verzekerd maar de ruimtes krijgen in deze fase een opfrisbeurt.

Niet onbelangrijk is de plek aan de Tabortuin, waar roerende objecten uit het klooster ontsloten kunnen worden in het tweede abdijpunt, gefocust op ora.

De vierde en de vijfde fase omvatten telkens 2 vleugels van het slot, aangevuld met de restauratie van de tuinmuren en kleine volumes in de desbetreffende tuinen. De vierde fase zet in op het finaal in orde stellen van de logiesvleugels. Op de zolderverdieping is ruimte voor inspirerende werkplekken, kunstenaars en ambachten. Met uitzondering van de zolder van het De Geyter-volume is de ruimte nu reeds inzetbaar. Het dakvolume tussen de Hortus Conclusus en de Hortus Connectens wordt vanuit ons standpunt van een aangepaste bruikbare dakstructuur voorzien.

De ruimtes waar we zo weinig mogelijk willen op ingrijpen bevinden zich in de vijfde fase. De kerk, de historische keuken, het bureel van de abdis,... en uiteraard het dormitorium. Stuk voor stuk genereuze ruimtes waar de historie het verhaal vertelt.

De vierde en de vijfde fase zijn tijdens de werf logistiek te ontsluiten via de achterzijde van de site. In fase 4 voorzien we een tijdelijke doorgang doorheen de tuinmuur, die in deze fase ook wordt gerestaureerd. De vijfde fase is toegankelijk via de brandweerdoorgang. De kleine volumes en de tuinmuur kant boomgaard maken deel uit van deze vijfde fase.

05.03 Timing van de fases

Gezien de bouwheer een integraal masterplan vraagt tegen 1 december, voorziet het team een snelle doorstart van het project. We gaan in het huidig planningsvoorstel uit van een gunning op 1 augustus. Augustus wordt een cruciale maand om de conceptnota, met als basis de ideeën uit het wedstrijdontwerp, rondom het masterplan af te kloppen. De informatie die op dat moment door EY wordt aangeleverd, wordt in deze conceptnota meegenomen. Er wordt dus een programma van eisen neergeschreven waar wij als ontwerper verder mee aan de slag gaan. Daarnaast worden ook de informatie en feedback van Toerisme Vlaanderen, de Vlaams Bouwmeester, Agentschap Onroerend Erfgoed, stad Brugge, Cluster Omgeving, Experten Commissie Unesco, ... verzameld zodat de conceptnota een geheel kader schept.

De maanden september en oktober worden voorzien voor de uitwerking van het masterplan. Dit gebeurt in nauw overleg met Toerisme Vlaanderen, overheden en andere belangrijke betrokkenen.

De maand november wordt aangewend om het masterplan te finaliseren in functie van de deadline tegen 1 december 2022.

Fase 1 loopt parallel met het masterplan. Ook hier is augustus een belangrijke maand om een gedragen conceptnota met programma van eisen af te kloppen. Op 1 maart 2023 leveren wij een aanbestedingsklaar dossier af. Om dit te bewerkstelligen wordt in september en oktober de opmaak van het voorontwerp voorzien, vervolgens zijn november en december gereserveerd voor het definitief ontwerp. Begin januari 2023 wordt gestart met de opmaak van het aanbestedingsdossier.

Doorheen het ganse traject is overleg, communicatie en aftoetsing voorzien met de opdrachtgever, de vergunningsverlenende overheden, het Agentschap Onroerend Erfgoed, INTER, de brandweer,... Alle overlegmomenten worden in een strak schema gegoten en bij aanvang van de studie (augustus) in de agenda's van de betrokkenen gereserveerd. Het team stelt voor de verschillende overlegmomenten te structureren in stuurgroepvergaderingen waarop een brede input op het project wordt verzameld. Deze worden op cruciale milestones in het project ingepland. Een kleiner kernteam (taskforce) met het ontwerpteam zorgt voor een tweede overlegstructuur die korter en sneller op de bal kan spelen.

Timing van de vervolgfases is, net zoals de fasering zelf, sterk afhankelijk van de budgetten en concessiehouders. Het beslissingsdiagram zal door het team gebruikt worden als leidraad om de fasering in het masterplan verder uit te werken. Een na te streven planning voor vervolgfases is op heden nog zeer afhankelijk van de onbekenden. Ons team beschikt echter over voldoende capaciteit en expertise om hierin een korte timing te volgen indien dit gewenst is. Laat ons daarom toe om te verwijzen naar de planning van een meerjarenpremieovereenkomst zoals in het leven geroepen door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Hier is het doel om de fases in studie parallel te laten lopen met elkaar (elk jaar een volgende fase opstarten) om in uitvoering de werven mekaar te doen opvolgen zonder overlap. Dit is een heel strakke doelstelling die moet afgetoetst worden met de beschikbare budgetten.

05.04 Betrekken van de stakeholders

Een goede samenwerking is gestoeld op wederzijds vertrouwen en transparantie. Een kwaliteitsvol eindresultaat komt tot stand door een goede samenwerking tussen in eerste instantie de opdrachtgever en de opdrachthouder maar ook met de stad en toekomstige bezielers van de site. Tussen deze partijen moet een vertrouwensband ontstaan die de basis levert voor kwaliteit en ambitie.

Als team voorzien wij meermaals per week interne werksessies die voeding geven aan het project en bedoeld zijn om kritisch, en vanuit verschillende invalshoeken, de vraag van de opdrachtgever te analyseren en te beantwoorden. Meerdere malen per maand (zeker bij de aanvang van de studie) wordt door de vertegenwoordigers van ons kernteam (B-architecten, JUXTA, OMGEVING) teruggekoppeld met vertegenwoordigers vanuit de opdrachtgever. Lokale en bovenlokale overheden, belangrijke partners, worden vanaf dag 1 betrokken zodat het proces en de beslissingen mede door hen ondersteund worden en het bekomen van de nodige vergunningen geen struikelblok vormt.

Een kwaliteitsvol eindresultaat vraagt een breed draagvlak. Dit vraagt om een participatieve aanpak, heldere communicatie en een begeesterende dialoog. Daarom is in het plan van aanpak toegelicht op welke manier participatie kan worden geïntegreerd.

Participatie mag zich niet beperken tot 'informeren'. Net zoals in het voortraject willen we lokale betrokkenen meenemen in het traject voor de opmaak van het masterplan. Onze ervaring is dat traditionele inspraak (louter informeren naar het einde van de opdracht) niet (meer) werkt. Bewoners voelen zich voor een voldongen feit geplaatst. Als ontwerper komen we in een spagaat. Enerzijds moeten wij een plan uitleggen, wat vaak als verdedigen wordt opgevat. Anderzijds zoeken wij in een late fase naar oplossingen voor de bezwaren, maar worden niet meer als onafhankelijke partij gezien. Het proces polariseert en krijgt een negatieve lading.

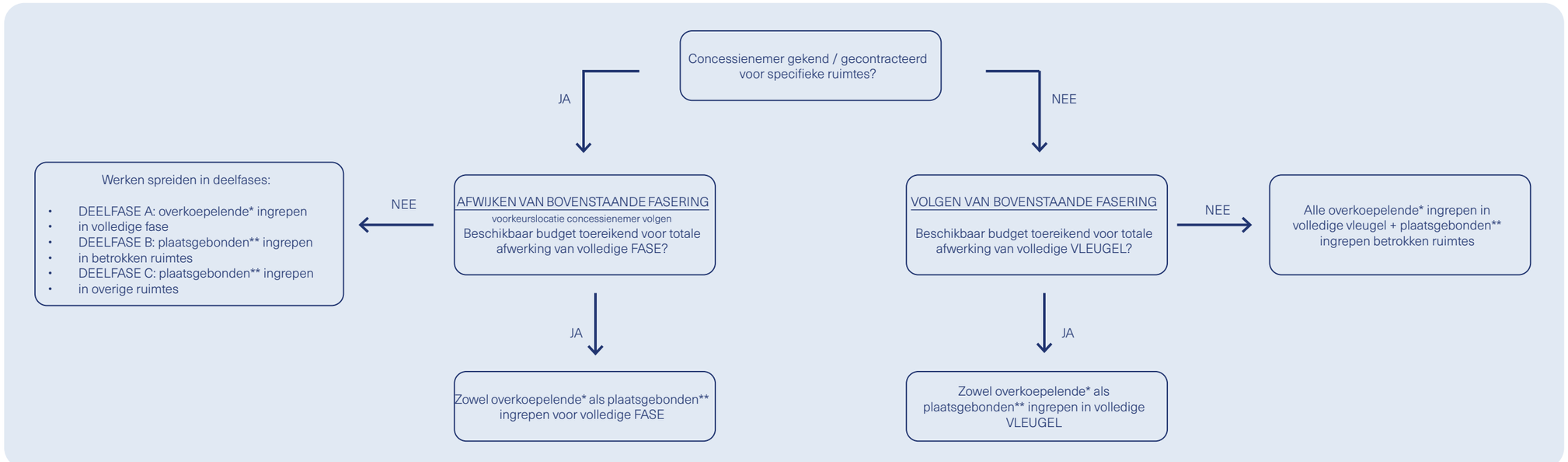

Beslissingsdiagram voor bepaling fasering

** Overkoepelende ingrepen = ingrepen die bij voorkeur voor de totaliteit van een gebouwvleugel worden uitgevoerd, zoals ingrepen ifv stabiliteit, restaureren gevels, restaureren en isoleren daken, technieken, brandcompartimentering, evacuatie, toegankelijkheid, globale ingrepen akoestiek, sanitair, bergingen, enz.*

*** Plaatsgebonden ingrepen = ingrepen die per ruimte/lokaal kunnen worden uitgevoerd, zonder of met weinig hinder aan omliggende lokalen, zoals inrichtingswerken, specifieke maatregelen ifv akoestiek, plaatsen achterzetramen, afwerken technieken.*

Het betrekken van ‘de Bruggeling’ en potentiële nieuwe bezielers van de abdij beschouwen wij als team als een absolute meerwaarde. Dit bouwt verder op het traject ‘de tuin van heden’ die reeds door Toerisme Vlaanderen is opgestart. We stellen het participatietraject dan ook voor als een vervolgtraject. We bouwen verder op de eerdere initiatieven en eerder verworven inzichten. De start van het participatieproces voor het masterplan is dan ook het best in te passen bij aanvang van de opdracht. We benaderen deze consultatie drietraps:

- Eerst is er een algemene bevraging in een vroeg stadium van de opmaak van het proces. Hier wordt niet gestart van nul, maar wordt uiteraard verder gebouwd op de kennis uit het reeds gevoerd ontwerpend onderzoek. Om kort op de bal te kunnen spelen stellen we voor deze bevraging te koppelen aan het infomoment die Toerisme Vlaanderen voorziet in augustus. De verschillende inzichten, bezorgdheden of initiatieven van de burgers kunnen verzameld worden. Dit is gericht op de brede bevolking en hier worden idealiter ook contactgegevens verzameld voor de tweede trap.
- Vervolgens zijn er in een latere fase (digitale) stadsgesprekken met geïnteresseerden. Hier wordt diepgang gegeven aan de eerste resultaten.
- Tot slot is er ook een infomarkt waar de resultaten van het masterplan breed worden gecommuniceerd en inzicht wordt gegeven in de verdere stappen.

Gezien we toewerken naar een masterplan dat gefinaliseerd wordt op 1 december 2022, stellen we voor de grote krachtlijnen van het masterplan op 1 december af te kloppen. Gezien het korte tijdsbestek zal het masterplan een aantal vrijheidsgraden toelaten zodat we ook na 1 december nog kunnen inspelen op onbekenden. We voorzien in de planning daarom een vervolgtraject voor het masterplan. Dit vervolgtraject kan zo inspelen op bevindingen die blijken uit de infomarkt, of nieuwe inzichten qua concessiehouders en budgetten.

In het afzonderlijk plan van aanpak wordt stapsgewijs toegelicht hoe het masterplan wordt uitgewerkt.

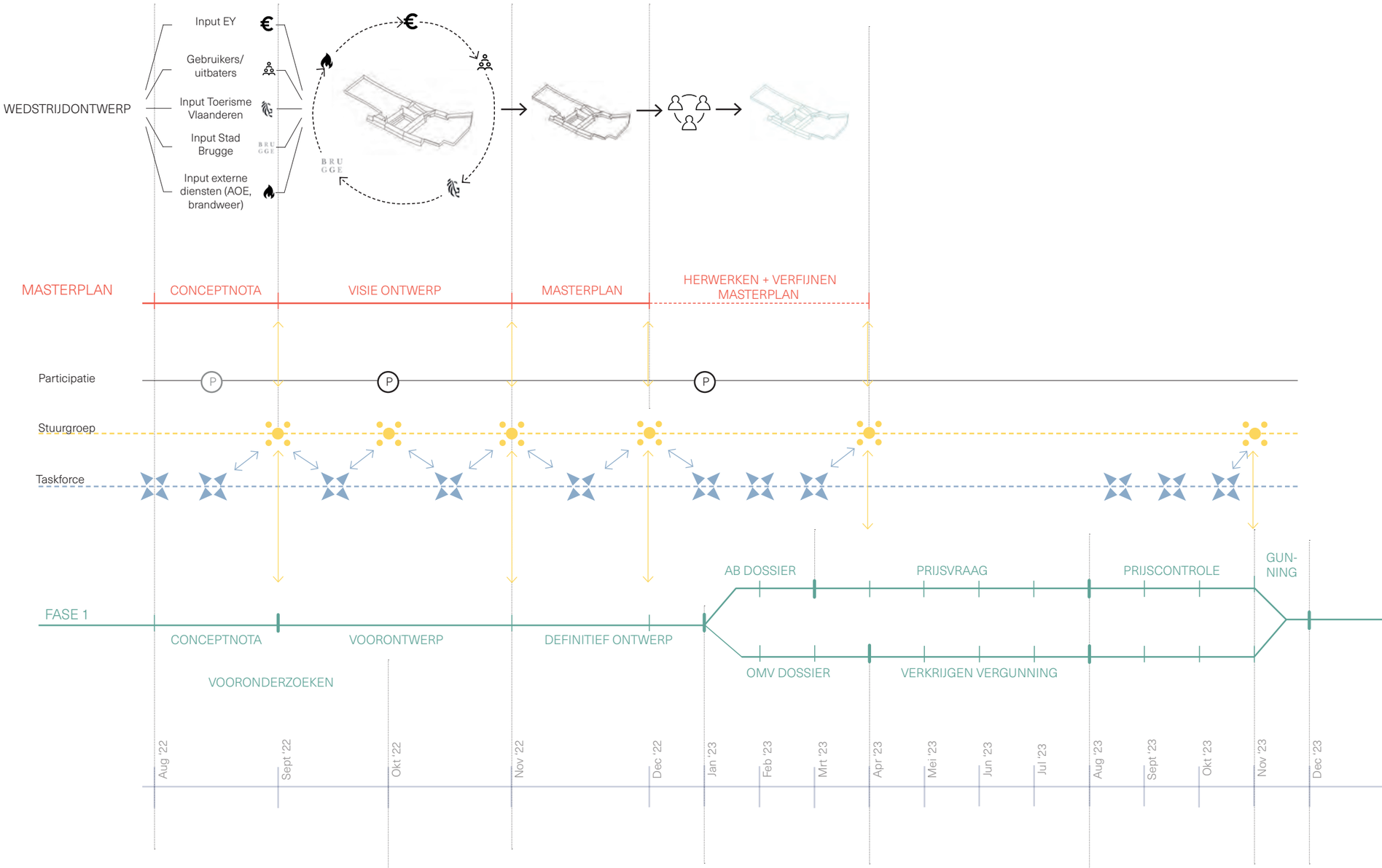

Tijdlijn plan van aanpak

06

Financieel overzicht

restauratie en herbestemming boerderij	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
Gelijkvloers boerderij	100	3.200,00	320.000,00
Verdieping boerderij	100	2.900,00	290.000,00
		restauratie excl. technieken	**610.000,00** €
		totaal incl. onvoorziene (15%)	**701.500,00** €

technieken voor boerderij	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
hvac	200	290	58.000,00
san	200	15	3.000,00
elek	200	95	19.000,00
BEOveld (15boringen - ook ifv fase 2)	15	5000	75.000,00
		totaal technieken restauratie boerderij	**155.000,00** €
		totaal incl. onvoorziene (15%)	**178.250,00** €

sloop met recuperatie	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
volume extensie slot niveau 0	238		
volume extensie slot niveau 1	158		
volume extensie slot niveau 2	158		
extensie boerderij	69		
tuinpaviljoen	35		
totaal sloop	658	100	65.800,00 €
		totaal sloop	**65.800,00** €
		totaal incl. onvoorziene (15%)	**75.670,00** €
		Afgerond bedrag sloop en recup	**80.000,00** €

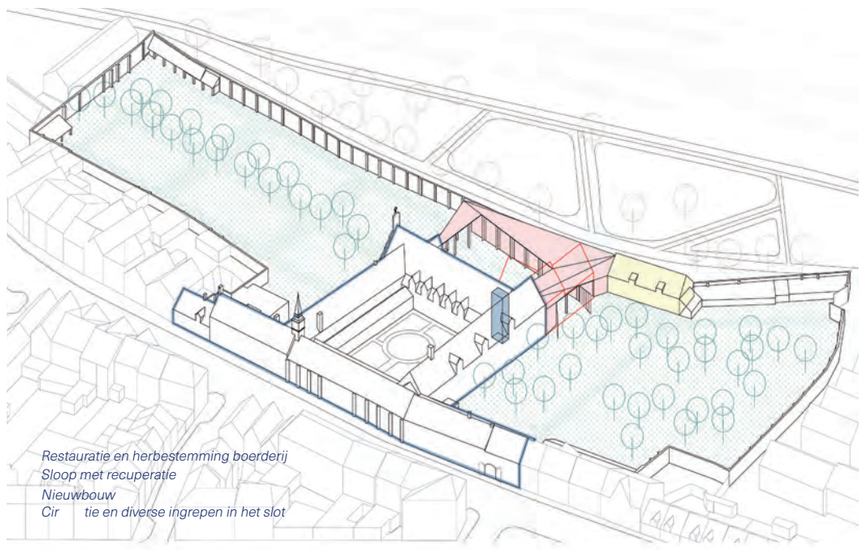

Raming eerste fase

nieuwbouw	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
buitenschil - stalen structuur			
totale structuur	484,00	950,00	459.800,00
schil binnenvolumes			
niveau 0			
abdijpunt en werkruimte	285,00	1.550,00	441.750,00
ontvangstruimte slot	45,00	1.550,00	69.750,00
niveau +1			
mezzanine +1	125,00	1.400,00	175.000,00
		totaal nieuwbouw	**1.146.300,00** €
		totaal incl. onvoorziene (15%)	**1.318.245,00** €

technieken voor nieuwbouw	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
hvac	455	350	159.250,00
san	410	50	20.500,00
elek	455	150	68.250,00
BEOveld (25boringen)	25	5000	125.000,00
		totaal technieken nieuwbouw	**373.000,00** €
		totaal incl. onvoorziene (15%)	**428.950,00** €

Circulatie in het slot	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
circulatiekernen	**110**	**3500**	385.000,00
hvac	110	350	38.500,00
san	110	50	5.500,00
elek	110	150	16.500,00
lift met 5 stopplaatsen		64000	64.000,00
		totaal technieken nieuwbouw	**509.500,00** €
		totaal incl. onvoorziene (15%)	**585.925,00** €

Diverse kleine ingrepen in het slot	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
Kleine ingrepen om het slot in gebruik te nemen			200.000,00
		totaal	**200.000,00** €

Tuinen	bruto (m²)	eenheidsprijs (€)	totaal
boomgaard			218.440,00
moestuin			195.000,00
hortus connectens			90.000,00
		totaal tuinen	**503.440,00** €

Totaal excl. BTW	**3.996.310,00**	€
Totaal incl. 21% BTW	**4.835.535,10**	€

07

Deskundigheid team

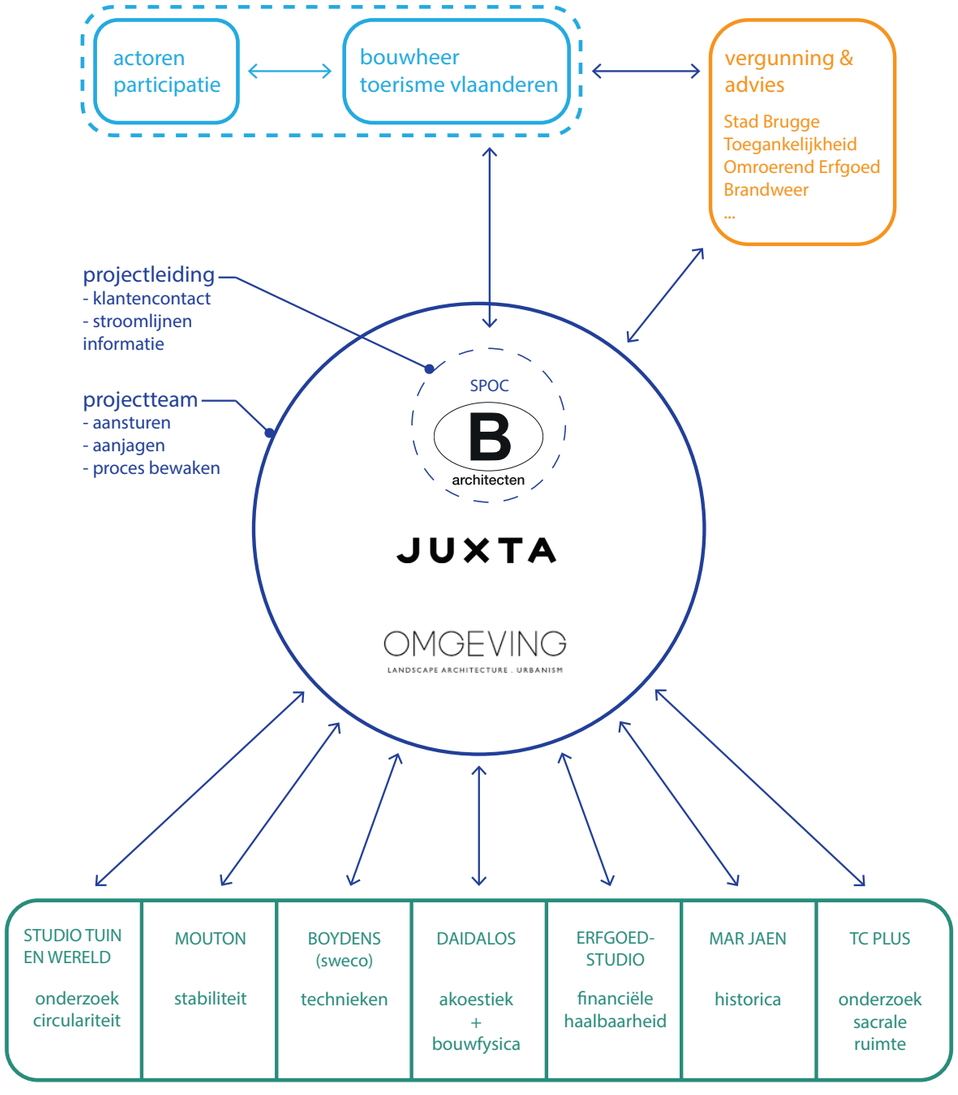

Met groot enthousiasme stellen we ons team voor. B-architecten, Juxta en OMGEVING bundelen hun krachten om de restauratie en herbestemming van dit waardevol slotklooster met prachtige tuinen uit te werken.

07.01 een complementair team

De drie bureaus hebben verschillende decennia ervaring in hun vak, waardoor ze zowel qua expertise als projectmatig sterk staan. Dit kernteam heeft door hun complementaire expertises een volledige visie op het project en vormt een geschikte reisbegeleider voor de bouwheer doorheen het toekomstig traject. De verschillende visies over het masterplan, restauratie-ingrepen, architectuur en landschapsontwerp komen in dit team samen tot een coherente en sterke totaalvisie.

Voor de opmaak van het masterplan zullen de expertises van de 3 teams samenvloeien tot een coherente visie. Voor de uitwerking en uitvoering van de eerste fase zal B-architecten instaan voor de coördinatie, overkoepelende visie en architectuur. Juxta zal hun uitgebreide expertise in restauraties toepassen voor een respectvolle restauratie van de boerderij en gepaste ingrepen in het slot. OMGEVING zal instaan voor een landschapsontwerp die tegelijk toekomstgericht is en de historiek van de site respecteert en kracht bij zet.

B-architecten en JUXTA zullen de krachten binden onder een maatschap en vormen zo één team. Het kern ontwerpteam wordt aangevuld met OMGEVING in onderaanneming. Deze 3 ontwerpbureaus zullen een intense samenwerking aangaan zodat de verschillende visies niet naast elkaar komen te staan, maar zich verweven tot één coherent verhaal voor de volledige site.

De projectleiders die zullen instaan voor deze opdracht hebben allen ervaring met waardevol beschermd erfgoed en complexe projecten. Dit projectteam zal het proces sturen, de kwaliteit bewaken en aanjagen waar nodig. B-architecten zal daarbij optreden als projectleider en SPOC. Zij zorgen voor een eenduidige communicatie, het stroomlijnen van de informatie, de coördinatie binnen het team en dat de juiste mensen betrokken worden. Op die manier is compact en toegankelijk bereikbaar.

Gezien de complexiteit van het project laat het team zich omringen door verschillende experts. Ook zij hebben ervaring met erfgoed. Studiebureau Mouton zorgt voor creatieve stabiliteitsoplossingen, Sweco (Boydens) gaf reeds verschillende historische gebouwen een technische update en Daidalos-Peutz verzorgt de akoestiek en de bouwfysica in het project.

Door de vraag naar financiële haalbaarheid laten we ons ondersteunen door Erfgoed Studio. Economiste Do Moens zet haar Master Financieel Management in en houdt zich bezig met marktanalyses en financiële haalbaarheid van herbestemmingstrajecten.

Marieke Jaenen is licentiaat kunstgeschiedenis en archeologie (VUB) en heeft een Master of Conservation of Monuments and Sites (RLICC- KU Leuven) en een Master in Cultuurwetenschappen (VUB). Vanwege haar ervaring als erfgoedonderzoeker van een rijke diversiteit van gebouwtypologieën in zowel Vlaanderen als Brussel zal zij het interdisciplinaire team ondersteunen bij het bouwhistorisch onderzoek en de waardebepaling van deze unieke erfgoedsite.

Omdat we een onderzoekende houding belangrijk vinden, betrekken we TC PLUS en Studio Tuin en Wereld. Het onderzoek van TC PLUS focust zich op de toekomst van de sacrale ruimte in Vlaanderen. Studio Tuin en Wereld, bekend met de site, bewaakt de continuïteit van het traject door hun reeds opgebouwde kennis. Hun expertise in circulariteit wordt ingezet om een werkelijk duurzaam project te ontwikkelen.

Het grote team laat toe op een vlotte manier de korte deadline voor het masterplan te halen. Het team heeft met geestdrift, creativiteit en deskundigheid de eerste visie voor het masterplan en eerste fase voor de site uitgewerkt in deze offertefase. Wij hopen dat wij met onze expertise verder mogen meeschrijven aan het verhaal van het Sint-Godelieveklooster.

07.02 een ervaren team

B-ARCHITECTEN, JUXTA en OMGEVING bundelen hun krachten. Vanuit hun complementaire kennis en invalshoeken én ondersteund door zorgvuldig gekozen specialisten in diverse deelaspecten stellen wij met enthousiasme ons team aan u voor:

B-architecten

B-architecten is een platform van talentvolle ontwerpers die met passie ontwerpen en meedenken aan ruimtelijke oplossingen voor het bouwen aan de samenleving met de stad als focus. B-architecten wil impact hebben op de kwaliteit van wonen, leven en het creëren van ontmoetingen door middel van de architectuurontwerpen, stedenbouwkundige plannen, innoverend onderzoek, publicaties en deelname aan debatten.

B-architecten wordt geflankeerd door B-bis architecten (kleinschalige projecten en interieurontwerpen) en B-city architecten. Dit zorgt ervoor dat B-architecten ontwerpt en ervaring heeft op alle schaalniveaus, van masterplan tot interieur.B-architecten heeft een rijke ervaring met bijzondere projecten op vaak complexe locaties, binnen waardevol erfgoed of beschermde monumenten. Zo realiseerde B-architecten de renovatie van het voormalige postgebouw in Oostende - ontworpen in 1945 door architect Gaston Eysselinck – tot een bruisend cultuurhuis, CC Grote Post. De uitdaging was om van het introverte postgebouw om te vormen tot een 15 000m^2 groot publiek gebouw dat zich opent naar de stad.

JUXTA

JUXTA staat voor samenbrengen, verenigen, verbinden,... JUXTA bouwt met materialen uit het verleden aan gebouwen voor de toekomst en geeft een toekomst aan de architectuur van het verleden. Onze unieke en diepgaande kennis van restauratie en renovatie combineren we met hedendaagse architectuur tot gedenkwaardige en duurzame projecten. Gebouwen moeten veerkrachtig zijn, aanpasbaar aan wisselende omstandigheden doorheen de tijd. Deze vorm van duurzaamheid vraagt om robuuste kaders, met een sterk en tijdloos karakter. Onze ontwerpen steunen op deze spannende verhouding tussen flexibiliteit en continuïteit, tussen beweging en rust.

JUXTA heeft een jarenlange ervaring met restauraties en herbestemmingen van erfgoedpanden. Zo blies JUXTA nieuw leven in de Braunschool (voormalig Jezuïetenklooster) te Gent door dit veelzijdig pand te herbestemmen tot faculteit rechtsgeleerdheid van de Gentse Universiteit. In Brugge realiseerde JUXTA de restauratie van het Groot Seminarie en de veelzijdige restauratie van het Gruuthusemuseum met complexe stabiliteitswerken, energetische optimalisatie van de buitenschil, reconstructie van de Belvédère, restauratie van de Delacenseriezolder inclusief polychrome schilderwerken.

OMGEVING

Het werk van OMGEVING is steeds contextueel. Een doorgedreven analyse van de opgave en de context, en een kritische bevraging van het programma van eisen, verzekeren unieke en passende antwoorden op maat van de ruimte en de opdrachtgever.

OMGEVING werkt continu in een netwerk. Zowel intern als extern worden verschillende disciplines en kennisvelden, afgestemd op de noden van elke opdracht en opdrachtgever, doorlopend samengebracht.

OMGEVING beschouwt zich niet als externe raadgever of consultant, maar als proactieve partner in een intensieve samenwerking met de opdrachtgever en alle betrokkenen. In functie van deze dialoog stelt het bureau zich steeds flexibel en resultaatgericht op.

OMGEVING hecht bijzonder veel belang aan een gelijkwaardige benadering van de inhoudelijke werkzaamheden en het te doorlopen proces. De projectbeheerder bewaakt de interne samenhang van het te doorlopen proces, de afstemming tussen de verschillende deelfases, de noodzakelijke besluitvorming en zorgt ervoor dat de timing en andere afspraken nauwgezet worden gerespecteerd.

Boydens (Sweco)

Ingenieursbureau Sweco Belgium heeft een Share Purchase Agreement met Boydens Engineering afgesloten. Sweco en Boydens Engineering hebben een versterkende, complementaire passie voor duurzame, uitdagende projecten met een ontwerp dat staat voor kwaliteit, functionaliteit en comfort, én met respect voor de architectuur van het gebouw en zijn omgeving.

Boydens Engineering heeft een sterke reputatie op het vlak van innovatie, technische installaties en complete dienstverlening aan architecten, projectontwikkelaars en gebouweigenaren. Door de krachten te bundelen, anticiperen we op de duurzame transities die we momenteel in de samenleving zien en kunnen we onze klanten een nog ruimer expertise-aanbod aanreiken. De kruisbestuiving tussen onze kennisgebieden en disciplines

CC De Grote Post - Oostende - B-architecten

Gare Maritime - Brussel - Boydens

Braunschool - Gent - JUXTA

Neerhof Rubenskasteel - Elewijt - Erfgoedstudio

Abdijplein en belevingscentrum - Averbode - OMGEVING

Vergotedok - Brussel - Mouton

stelt ons in staat om vandaag de gebouwen van morgen te ontwerpen.

Onze circulaire duurzaamheidsaanpak stoelt zich op een brede visie en wordt per detail geoptimaliseerd binnen dit geheel. Afhankelijk van de discipline, doen we beroep op energetische of CO2-gebaseerde levenscyclusanalyes, hydraulische optimalisaties (Hysopt), daglichtsimulaties, etc. … Zo wordt elke pijler binnen ons duurzaamheidsontwerp sterk uitgewerkt tot een stevig gefundeerd plan.

Daidalos Peutz

Daidalos Peutz verstrekt akoestisch en bouwfysisch advies aan ontwerpers van gebouwen en aan fabrikanten van bouwmaterialen en bouwsystemen, tijdens het ontwerpproces of tijdens de productontwikkeling.

Voor ontwerpers realiseren zij binnen het ontwerpteam met hun advies een optimaal thermisch, visueel en akoestisch comfort in het gebouw.

Een doorgedreven analyse van de bestaande toestand en uitgebreide simulaties van de geprojecteerde situatie laat ons toe om gepaste akoestische, thermische en energetische maatregelen voor te stellen en zo te helpen om het kloostercomplex op een duurzame manier voor te bereiden voor de toekomstige gebruiken. We denken graag actief mee wat deze gebruiken juist kunnen inhouden, met respect voor de bestaande bouwkundige context en de budgettaire mogelijkheden. Verscheidene van onze medewerkers zijn actief in dergelijke stedelijke en/of universitaire denktanken en werken mee aan masterplannen (vb. erfgoedstudie Beluiken te Gent, Masterplan voor Begijnhof Antwerpen, Klimaan & Gecoro Mechelen, lezingen en onderricht,..).

Erfgoedstudio

Passie, ervaring, kennis, creativiteit en samenwerking. Dat is waar Erfgoedstudio voor staat!

Wij begeleiden erfgoedeigenaars bij projecten van zeer diverse aard. Met veel respect voor ons gezamenlijk erfgoed, maar altijd op pragmatische wijze. Met een duurzaam beheer voor ogen. Dus niet alleen historisch en architecturaal verantwoord, maar ook functioneel en aangepast aan hedendaagse noden. En altijd met de juiste financiële reflexen.

Op pragmatische, maar kwaliteitsvolle wijze begeleiden wij erfgoedtrajecten met een integrale aanpak vanuit diverse invalshoeken.

Dankzij onze kennis van diverse marktsegmenten, gedegen expertise op het vlak van de opmaak van financiële plannen en ervaring met praktisch werkbare beheersstructuren kunnen we onze klanten een duidelijk beeld geven van wat met het erfgoed mogelijk (of onmogelijk) is.

Mouton

Mouton is gespecialiseerd in het structureel ontwerpen van architecturale projecten. Vanuit haar overtuiging dat structuur architectuur versterkt, in een ruime betekenis van het woord, werkt ze structurele concepten uit die architecturale ideeën ondersteunen tot mee bepalen. Complementariteit tussen beide disciplines is een vast streefdoel dat het bureau uitdraagt. Haar werkwijze kenmerkt zich dan ook door intensief en constructief overleg met architect, opdrachtgever en aannemer, een wisselwerking die wordt aangehouden over alle fasen van een project heen.

Restauratieprojecten worden benaderd vanuit een diep respect voor erfgoed. Het ‘lezen’ van historische constructies, wordt is de eerste plaats gebaseerd op het (bouw)historisch onderzoek. Waar nodig wordt gericht onderzoek uitgevoerd. Onze bijdrage aan restauratieprojecten als structuuringenieur gaat van controle van de bestaande toestand - en eventuele remediëring - tot het adviseren en mee ontwerpen van eventuele interventies.

Het vraagt een fundamentele ingesteldheid van openheid en deskundigheid om samen met alle betrokkenen te komen tot een duurzame restauratie en herbestemming.

Studio Tuin en Wereld

Studio Tuin en Wereld is een architectuur-, ontwerp- en onderzoekspraktijk. Ze zitten graag in een vroeg stadium met de opdrachtgever aan tafel. Daarbij begeleiden ze de opdrachtgever in het opentrekken en ontwarren van ruimtelijke vraagstukken. Het is de ambitie om die vraagstukken helder en systematisch uiteen te zetten, zodat een duidelijke visie ruimtelijk vertaald kan worden. Procesbereidheid is cruciaal en dus hechten ze veel belang aan een open dialoog. Ruimte en ruimtelijke kwaliteiten is gezien als een iets waar we bedachtzaam mee omgaan. Maar ruimte is ook als een vat vol mogelijkheden! Door het openvouwen van lokale verhalen kunnen nieuwe inspirerende en betekenisvolle verhalen geschreven worden. De beleving van de gebruikers en hun ervaring primeert. De architectuur ondersteunt dat.

TC PLUS – relates and generates

Voor tc plus is het vertrekpunt altijd de mens. Hoe beweegt die zich, en hoe kan architectuur aan de bestaande context nieuwe en betekenisvolle lagen toevoegen? Met respect voor de geschiedenis die er sowieso is, maar ruimdenkend genoeg om ook een plaats te geven aan toekomstdromen. Noem het een duurzaam en dynamisch proces, een avontuurlijke trip, ver voorbij het dringende en het strikt noodzakelijke. Tc plus stuurt en kruidt dit ontwerpproces, met architectuur als bindmiddel en niet enkel als einddoel.

Samen gaan we aan de slag en ontwikkelen we een ruimtelijk concept. Nooit lineair, want bedenken, bouwen en beleven lopen volgens Tom best van bij aanvang dooreen. Drie verweven processen zijn het, die door hun wisselwerking zorgen voor de nodige vrijheid en dynamiek. Door nieuwe inzichten te vergaren en permanent alert te zijn wil tc plus de ruimte scheppen. Erop vertrouwend dat ook wat tegentrekt, uiteindelijk van nut kan zijn. Zo genereus is het leven, zo verbeeldingsvol kan architectuur dat leven nog verrijken. In het streven naar een mooiere samenleving, voor het vertrekpunt de mens.

MAR JAEN

Marieke Jaenen is licentiaat kunstgeschiedenis en archeologie (VUB) en heeft een Master of Conservation of Monuments and Sites (RLICC- KU Leuven) en een Master in Cultuurwetenschappen (VUB). Vanwege haar ervaring als erfgoedonderzoeker van een rijke diversiteit van gebouwtypologieën in zowel Vlaanderen als Brussel zal zij het interdisciplinaire team ondersteunen bij het bouwhistorisch onderzoek en de waardebepaling van deze unieke erfgoedsite.

2 referentieprojecten die nauw aanleunen bij voorliggende opgave zijn de bouwhistorische studie van het Predikherenklooster te Mechelen en de Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Nazareth en Magdalenagasthuis te Brugge.

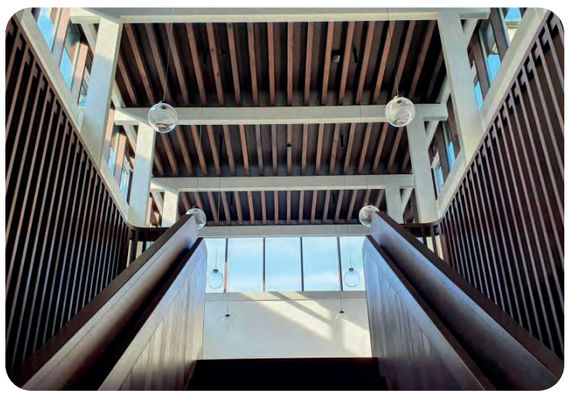

Stadhuis - Antwerpen - Daidalos Peutz

KONEKT - een genereuze verbinder - Studio Tuin en Wereld

Predikheren Mechelen - MAR JAEN

Kapel van de ontluiking - Groot Bijgaarden - tc plus